

KRATEK ANALITSKI PREGLED 9-MESEČNEGA POSLOVANJA

BODO LETNI NAČRTI IZPOLNJENI ŽE PRED DECEMBROM?

Planske naloge je podjetje kot celota presešlo za nad 15 % in s tem izpolnilo tudi letni plan že do 83 % — V Eberswaldu se montaža še ni razmahnila, ker so v zaostanku gradbeniki — Zanesljivo kaže, da bodo planirane obveznosti obratov izpolnjene še pred koncem leta

Plansko-analitska služba našega podjetja je našim bralcem omogočila, da se še pred izdajo 9-mesečnega periodičnega obračuna seznanijo z nekaterimi bistvenimi podatki o gospodarjenju podjetja v tem obdobju.

Prevzete planske naloge so posamezni obrati in podjetje kot celota do konca septembra zadovoljivo izvršili, saj so obveznosti, ki so bile planirane za izvršitev v prvih devetih mesecih leta, presežene za 15,5 % ali 18.180.000 N-din, v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta pa je letošnja realizacija večja za 27.893.000 N-din ali za 25,9 %. Planirana letna vrednost realizacije znaša za celotno podjetje 164.220.000 novih din, v devetih mesecih pa je bila dejansko dosežena do vrednosti 135.790.000 novih dinarjev, s čimer je letni plan izpolnjen že do 82,7 %.

IZPAD ZARADI ZAMUDE GRADBENIKOV

Iz gornjih pregledov je razvidno, da planske nalo-

ge niso bile izvršene le pri montažnih delih v Eberswaldu v NDR. Plan je za letos predvideval na tem

objektu izvršitev montažnih del v vrednosti 17 milijonov N-din, od tega za prvih devet mesecev nad 12 milijonov N-din. Priprave za izvedbo montažnih del so se sicer na tem gradbišču že začele, vendar so zaradi občutne zakasnitve gradbenih del močno v zaostanku, tako da do fakturiranja še ni prišlo in bodo prve situacije za izvršena dela izdane verjetno v oktobru. Realizaciji obratov Mari-

bor in Elektromontaža vsebujeta tudi vrednost gradbenih del, ki sta jih obrata pogodbeno prevzela skupaj z montažnimi deli in jih nato oddala v izvedbo gradbenim podjetjem. Pri sprejemanju planskih obveznosti z gradbenimi deli nismo računali, zato je pri pravilni primerjavi treba od izvršene realizacije odšteti vrednost gradbenih del v

(Nadaljevanje na 2. str.)

DILEMA MED OSEBNIMI DOHODKI IN SKLADI

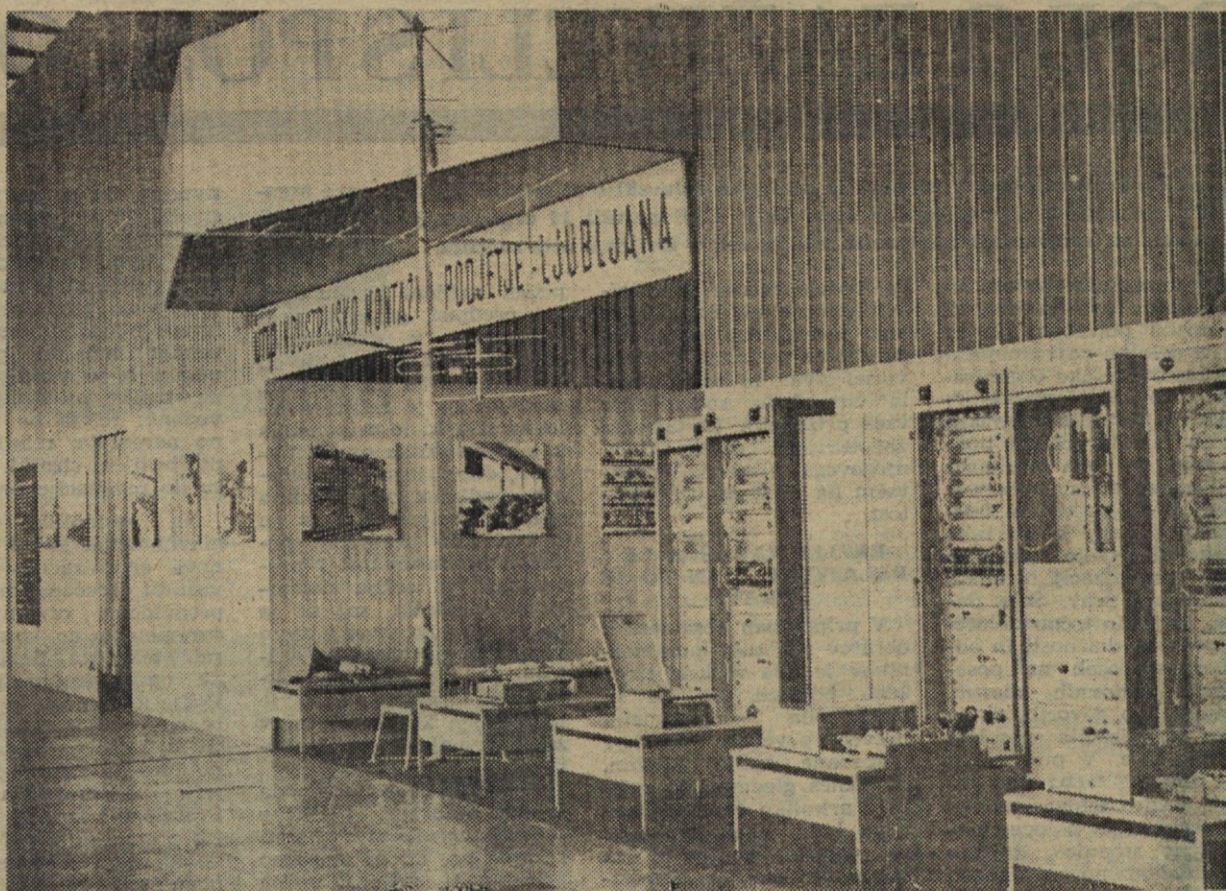
Stran 3

Udeležba posameznih obratov na doseženi devetmesečni realizaciji podjetja pa je (v tisočih N-din) naslednja:

CKV Ljubljana	30.808
CKV Koper	4.901
CKV Maribor	24.534
El-montaža	30.268
TEN	19.363
Trata	17.787
Proj. biro	2.201
Avtopark	649
Razvoj	644
DVI — zahod	4.635
DVI — vzhod	—

Obveznosti, planirane za izvršitev v prvih devetih mesecih, pa so naši obrati (v odstotkih) dosegli takole:

CKV Ljubljana	144,6
CKV Koper	109,4
CKV Maribor	155,8
El-montaža	130,0
TEN	118,9
Trata	107,0
Proj. biro	115,6
Avtopark	103,0
Razvoj	111,7
DVI — zahod	105,5
DVI — vzhod	—

Od 8. do 13. oktobra smo se udeležili mednarodne razstave SODOBNA ELEKTRONIKA. Podrobnosti o našem uspehu berite na strani 7.

Bodo letni načrti izpolnjeni že pred decembrom?

(Nadaljevanje s 1. strani)

znesku 3.630.000 N-din, pri čemer odpade na obrat Maribor 3.471.000 N-din, na obrat Elektromontaža pa 159.000 N-din. S tem popravkom je naš mariborski obrat presegel devetmesečni plan za 33,7 %, Elektromontaža za 29,3 %, podjetje kot celota pa za 12,4 %.

Tudi obrat CKV Ljubljana kaže visok presežek, to pa zaradi delnega obračuna montažnih del v zadnjih dveh mesecih na dveh kotlarnah v vzhodni Nemčiji — za vrednost 4.189.375 N-din, razen tega pa je imel obrat povprečno mesečno zaposlenih za 17 % več delavcev, kot pa je plan predvideval.

ZAPOSLOVALI SMO VEČ DELAVCEV

Od skupno izkazane bruto realizacije odpade na interno realizacijo 13.335.000 N-din, na eksterno pa 122.455.000 N-din, pri tej zadnji pa so posamezni obrati udeleženi (v tisočih N-din) takole:

CKV Ljubljana	30.626
CKV Koper	4.877
CKV Maribor	23.873
El-montaža	29.399
TEN	14.750
Trata	8.904
Iv. gorica	3.745
Proj. biro	1.638
Avtopark	7
Razvoj	1
DVI — zahod	4.635

Skupna eksterna realizacija vsebuje tudi izvoz v vrednosti 10.552.000 N-din, pri čemer so udeleženi naši obrati:

CKV Ljubljana	4.189
TEN	914
Trata	784
DVI — zahod	4.635

V letošnjih devetih mesecih dosežena bruto realizacija — brez upoštevanja gradbenih del — je v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta večja za 22,5 %. Pri tem pa je treba seveda upoštevati, da se je tudi število delavcev povečalo za 131 (7,1 %).

Plan je predvideval 140 delavcev za devetmesečno bruto realizacijo v vred-

nosti 117.610.000 N-din. Dejansko pa je bila planirana realizacija — brez upoštevanja tujih gradbenih del — presežena za 14.550.000 N-din ali za 12,4 % pri 1963 povprečno zaposlenih delavcih. Število zaposlenih se je torej napram planu povečalo le za 1,2 %, kar je vsekakor pozitiven rezultat poslovanja glede na delo, vloženo v realizirano proizvodnjo. Več zaposlenih, kot je bilo planirano, so imeli obrati CKV Ljubljana (za 16,7 %), Koper (za 3,1 %), Maribor (za 0,4 %), Elektromontaža (za 5,86 %), Trata (za 1,82 %) in DVI — zahod (za 10,7 %); v Projektivnem biroju in TEN pa je bilo povprečje zaposlenih tako, kakor ga je predvideval plan. Manj delavcev, kot pa je bilo planirano, so zaposlovali v tem času delovne enote Avtopark (za 6,2 %), Razvoj (za 2,8 %), Uprava (za 1,5 %) in DVI — vzhod (za 91,2 %).

Zanesljivo kaže, da bodo planirane obveznosti obratov do konca leta izpolnje-

ne, saj je treba za izpolnitev plana doseči v tretjem četrtletju le še realizacijo v vrednosti 32,1 milijonov N-din, pri čemer ne upoštevamo od drugih že izvršenih gradbenih del.

Vrednost pogodbeno prevzetih del do konca septembra znaša 201.863.000 N-din skupno z vrednostjo del, prenešenih iz preteklega leta. V navedenem znesku pa niso upoštevana montažna dela, prevzeta v inozemstvu; njihova vrednost znaša na konvertibilnem področju 7 milijonov, na klirinškem področju pa 61,8 milijona N-din.

Od vrednosti na domačem tržišču pogodbeno prevzetih del odpade po temeljnih dejavnostih podjetja (v tisočih N-din) na:

montažo	152.097
proizvodnjo	47.770
projektiranje	1.996

Letošnji plan prodaje predvideva, da je treba obratom na domačem tržišču do konca leta pogod-

beno zagotoviti delo v vrednosti 194.520.000 N-din. Z izpolnitvijo tega plana bi bilo obratom zagotovljeno kontinuirano delo pri planiranem izkoristku razpoložljivih zmogljivosti za letos in še za 3 do 4 mesece prihodnjega leta. Glede na to, da je plan bruto realizacije po devetih mesecih presežen za 15,5 %, plan prodaje za isto razdobje pa za 25,9 %, je potrebno obratom do konca leta pogodbeno zagotoviti dela vsaj še za vrednost 22 milijonov N-din, čeprav manjka do izpolnitve plana prodaje le še dobrih 7 milijonov N-din.

Vsi ti podatki pa so le okvirni, kot smo že uvodoma omenili. Podrobnejšo analizo gospodarjenja s podatki o stroških in ustvarjenem dohodku pa bomo lahko objavili šele v prihodnji številki, ko bodo znani vsi podatki iz periodičnega obračuna obratov in podjetja kot celote.

A. R.

HEME IN NAČRTI BODO ZAŽIVELI S POSLOVNIKOM

Na svoji seji dne 7. 10. 1968 je centralni delavski svet sprejel osnutek nove organizacije poslovanja podjetja. S tem, da je CDS potrdil 14 organizacijskih shem, pa se delo na sprovajanju papirnatih risb in črk v življenje šele začneja.

Organizacijske sheme so pravzaprav tista osnova, ki je nujno potrebna, da se začne delo na najvažnejšem dokumentu vsake organizacije poslovanja — na poslovniku. Na obratnih delavskih svetih je bilo večkrat poudarjeno, da nova predlagana organizacija brez poslovnika ne bo mogla zaživeti. Vsi tisti, ki so tako oblikovali svojo misel o novi organizaciji, imajo popolnoma prav. Šele potem, ko bodo točno določene pravice, dolžnosti in odgovornosti oseb na posameznih delovnih mestih, bomo lahko govorili, da je nova organizacija sposobna za življenje. V poslovniku bo namreč treba določiti tako naziv delovnega mesta, konkretne naloge, hierarhično stopnico, linijsko in funkcionalno povezanost, komunikacijska pota, itd. Tako ne bo mogel nihče valiti odgovornosti za določeno delo ali nedelo na drugega, ampak se bo toč-

no vedelo, komu je pripisati zasluge ali napake. Iz tega je razvidno, da je sestavljanje poslovnika odgovorna stvar, ki bo zahtevala čim širše sodelovanje vseh prizadetih. Le tako bo zagotovljena daljša doba njegovega trajanja, predvsem pa njegova učinkovitost.

REŽIJA NARAŠČA LE RELATIVNO — IN TO JE PRAV!

V pripombah posameznih obratov pa tudi posameznikov je bila večkrat izražena bojazen, da ne bi predvidena organizacija preveč povečala stroškov takozvane režije. Mislim, da danes gledamo na režijo z nekoliko čudnega zornega kota. Vsak papir, ki se popiše, smatramo za izum birokratske administracije, čeprav so prav taki papirčki, na katerih so bili narisani modeli strojev, tehnološke rešitve, transportni trakovi in na-

pisani različni organizacijski predpisi, povečali produktivnost v proizvodnji industrije ZDA v letih od 1856 do 1956 za 14-krat, medtem ko je režijska delovna sila, ki je pripomogla k takemu skoku produktivnosti, dobivala od nepoučenih nadimov »nepotrebna administracija«. Ker si je prizadevala predvsem povečati produktivnost v proizvodnji, je režija razumljivo naraščala, saj se je njena produktivnost v istem razdobju povečala le 0,4-krat. Šele z uvedbo elektronskih računalnikov je bil storjen korak naprej v zmanjševanju tega razkoraka.

V našem podjetju seveda še ne dosežemo svetovne produktivnosti, zato je tudi razumljivo, da ne moremo pričakovati nekega padca »administrativnih« delovnih ur, saj bo potrebno še veliko let, da bomo dosegali vsaj povprečni nivo zahodnoevropske produk-

tivnosti. Da se povrnemo na stroške predlagane (in sprejete) organizacije, povem, da bo število delovnih ur v režiji, ki je nujno potrebna za prodajo in proizvodnjo samo, naraščalo, vendar naj bi posredni učinki le-te presegali njene stroške, ali drugače povedano: režija bo absolutno naraščala, relativno pa naj bi njeni stroški v odnosu do realizacije padali.

Na sestankih, katerih glavna tema je bil predlog nove organizacije, je bila večkrat izrečena misel, da predvidene organizacijske spremembe ne smejo ovirati tekočega dela, zlasti ne na področju prodaje. Podjetje se noče in ne more odpovedati znanju vseh tistih, ki so vodili prodajno politiko in operativno podjetja v preteklih letih. Praktične izkušnje, ki so si jih posamezniki pri svojem dosedanjem delu pridobili, bodo imeli možnosti v celoti izkoristiti tudi v okviru nove organizacije podjetja. Razumljivo, da bo delna sprememba delokroga posameznih oseb zahte-

vala od njih še dodatne napore v prvem obdobju, vendar delovni kolektiv podjetja upravičeno zahteva, da bodo vsi prizadeti korektno sprejeli nove naloge in jih tudi v bodoče, kot doslej, uspešno izvrševali. Tu bi tudi poudaril, da je eden izmed osnovnih principov nove organizacije podjetja

KONTINUITETA OBLIK POSLOVANJA

To vodilo naj bi zagotovilo, da bi nova organizacija črpala iz stare vse tisto pozitivno, kar naj bi še nadalje pospeševalo razvoj našega podjetja, in odvrгла vse tisto, kar je ta razvoj zaviralo. Med pozitivno moramo nedvomno šteti izkušnje posameznikov, ki so v preteklih 20 letih veliko pripomogli, da je danes IMP takšno, kot je. Prav to, da je celotni delovni kolektiv podprl — čeprav tudi koristnih pripomb ni manjkalo — predlog nove organizacije, zadoljuje ves vodilni kader

Nadaljevanje na 12. str.)

MESTO NAŠEGA PODJETJA V MONTAŽNI DEJAVNOSTI SFRJ IN SRS TER

Dilema med osebnimi dohodki in skladi

Za presojo uspešnosti poslovanja podjetja v določenem časovnem obdobju nam služijo pokazatelji ekonomskih kategorij v obliki absolutnih ali relativnih zneskov. Toda, če te pokazatelje opazujemo izolirano, to je brez primerjave med planiranimi in dejansko doseženimi rezultati oz. brez primerjave med rezultati tekočega obdobja s preteklimi obdobji, nam ti pokazatelji ne povedo mnogo, saj nam prikazujejo le gola dejstva.

V naših tromesečnih in letnih analizah redoma obravnavamo pokazatelje primerjalno: na eni strani odnos med planiranimi in dejansko doseženimi rezultati, na drugi strani pa primerjavo rezultatov obračunanega obdobja z istim obdobjem preteklega leta. Danes pa si oglejmo nekatere pokazatelje, ki označujejo mesto našega podjetja v panogi montažne dejavnosti.

Vsi pokazatelji, na katere se v nadaljnjem naslanjamo, so vzeti iz uradno objavljenih podatkov Službe družbenega knjigovodstva o zaključnih računih za preteklo leto in o periodičnih obračunih za letošnje prvo polletje; za leto 1967 razpolagamo s podatki za vsa jugoslovanska montažna podjetja, za letošnje pa so nam na voljo le podatki slovenskih podjetij.

IMP JE ENO NAJVEČJH JUGOSLOVANSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

Prvi dve tabeli kažeta dosežene rezultate montažne dejavnosti kot celote in posebej nekaterih večjih montažnih podjetij (število ke zadnjih treh kolon so preračunane v tisoče novih din); tabela I obravnava podatke po zaključnih računih za leto 1967, tabela II pa podatke iz periodičnih obračunov za prvo polovico 1968.

Naše podjetje spada tako po številu zaposlenih, ka-

bilo treba prišteti tudi interno realizacijo proizvodnih obratov v višini 16 milijonov 63.000 N-din. Druga podjetja namreč proizvodnih obratov nimajo ali le relativno manjše.

Za presojo uspešnosti gospodarjenja pa nam primerjava absolutno doseženih vrednosti seveda ne zadostuje. Zato si oglejmo v tretji in četrti tabeli ustvarjene učinke na enega zaposlenega člana kolektiva (v N-din), pri čemer spet obravnavamo tretja tabela podatke zaključnih računov za preteklo leto, četrti pa podatke iz periodičnih obračunov za letošnje prvo polletje.

Če si ogledamo podatke o doseženem neto produktu na zaposlenega po zaključnih računih za preteklo leto (tabela III), vidimo, da je naše podjetje doseglo za tretjino višji neto produkt, kot pa znaša ta v panogi montažne dejavnosti kot celoti. V tej smeri sta nekoliko boljše rezultate od

Podjetje	povprečno število zaposlenih	celotni dohodek	dohodek za delitev podjetja	za sklade
Montaža SFRJ - skupaj	14.456	1.087.286	365.199	82.515
IMP - Ljubljana	1.704	131.578	48.680	11.574
Instalacija - Ljubljana	242	22.138	6.934	1.049
Cevovod - Maribor	175	11.768	2.651	266
Simplex - Idrija	158	12.563	3.380	897
Monter - Zagreb	1.543	133.242	43.596	12.091
MPP - Sarajevo	1.631	125.413	35.353	8.829
Montaža - Beograd	991	46.249	13.222	2.728
Pobeda - Beograd	854	50.059	18.193	4.310

za neto osebne dohodke po zaposlenem, kot pa je to storila montažna dejavnost kot celota. Če primerjamo ta odstotek z odstotkom več ustvarjenega neto produkta, nam mora biti povsem jasno, da smo neto dohodke povišali za 5,4 % bolj, kot pa znaša ekonomski učinek, izražen v neto produktu na zaposlenega.

Lani smo zavestno spremenili delitveno razmerje med doseženimi dohodki in skladi na 80:20.

Če primerjamo v letu 1967 dosežene sklade na zaposlenega med našim podjetjem, povprečjem panoge in drugimi podjetji, spoznamo, da so skladi na zaposlenega pri nas za 43,7 % višji kot v panogi. To privede do nesmisla, saj ni mogoče ob 33,3 % višjem neto produktu in ob 33,7 % višjih neto osebnih dohodkih ustvariti še za 43,7 % višje sklade. Do tega navidezna nesmisla pride za-

samo za 25,9 % višji skladi po zaposlenem (595.000 S-din). Čeprav smo tako pri skladih kakor tudi pri neto produktu dosegli daleč nadpovprečne rezultate, nismo na prvem mestu.

Pri izračunu koeficienta akumulacije je postavljen v odnos doseženi neto produkt po odbitku vseh sredstev, namenjenih za osebne dohodke, s povprečnimi angažiranimi osnovnimi in

Podjetje	neto produkt	osebni dohodki	ostanek dohodka
IMP - Ljubljana	15.635	1.234	2.700
Instalacija - Ljubljana	13.475	1.393	735
Cevovod - Maribor	9.028	744	1.030
Simplex - Idrija	11.037	1.196	2.700
Hidromontaža - Maribor	16.735	1.212	2.710

DOBRI — TODA NE POVSOD NADPOVPREČNI REZULTATI

Sedaj pa še nekaj besed o rezultatih poslovanja po periodičnem obračunu za letošnje prvo polletje. Seveda pa so ti podatki le precej približni, saj se opravijo izmere vseh del šele na koncu leta. Pri tem je treba vsekakor izvesti proizvodno dejavnost.

Najvišji neto produkt po zaposlenem (tabela IV) je v tem obdobju dosegla Hidromontaža, nato sledi naše podjetje. Najvišje povprečne mesečne neto osebne dohodke je izplačala Instalacija. Simplex, Hidromontaža in naše podjetje so izplačali približno enaka sredstva na bruto sklade po zaposlenem.

Pokazatelj iz zaključnega računa 1967, ki jih objavljamo v naslednji razpredelnici, pri čemer pomeni prva številka v procentih koeficient akumulacije, druga pa razmerje skladov do poslovnih sredstev, nas po uspešnosti ne uvršča med podjetja z nadpovprečnimi rezultati:

— Montaža SFRJ	33—23,9
— IMP	24—18,6
— Instalacija	23—15,0
— Cevovod	15—7,2
— Simplex	24—14,4
— Monter	47—37,2
— MPP	37—26,6
— Montaža	40—30,6
— Pobeda	40—31,1

obratnimi sredstvi. Iz tega kazalnika lahko vidimo, kako so bila angažirana poslovna sredstva učinkovita, kar pa je seveda v mnogem odvisno od razmerja med osnovnimi in obratnimi sredstvi ter od hitrosti obračanja obratnih sredstev. Razmerje med sredstvi, namenjenimi za sklade, in poslovnimi sredstvi, pa nam pove, kakšna sredstva izdaja podjetje za sklade v odnosu do angažiranih osnovnih in obratnih sredstev. V sredstvih, namenjenih za sklade, pa niso le tista sredstva, ki oplojujejo poslovna sredstva, ampak so tudi sredstva za obvezni in neobvezni rezervni sklad in sklad skupne porabe.

Koeficient akumulacije našega podjetja je torej za približno 17 % nižji od tega koeficienta vseh montažnih podjetij Jugoslavije. Ta nižji učinek je pripisati naslednjim dejstvom:

● v strukturi poslovnih sredstev zavzemajo osnovna sredstva po nabavni vrednosti pri našem podjetju 52,4 %, pri vseh montažnih podjetjih SFRJ pa 46,4 %. Ta odnos je razumljiv, ker ima naše podjetje dve močni proizvodni dejav-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Podjetje	povprečno število zaposlenih	celotni dohodek	dohodek za delitev podjetja	ostanek dohodka
IMP - Ljubljana	1.809	68.608	24.413	4.883
Instalacija - Ljubljana	257	9.214	2.943	169
Cevovod - Maribor	180	5.525	1.241	185
Simplex - Idrija	191	5.208	1.826	516
Hidromontaža - Maribor	1.244	38.152	16.869	3.374

kor po doseženem celotnem dohodku in skladih med največja jugoslovanska podjetja, še bolj pa je ta veliki obseg viden v okviru republike Slovenije. K navedenim podatkom pa je treba pripomniti, da v povprečnem številu zaposlenih in doseženem celotnem dohodku našega podjetja in podjetja Monter iz Zagreba ni upoštevano število zaposlenih in celotni dohodek, dosežen pri investicijski dejavnosti v tujini. V doseženem dohodku in sredstvih za sklade pa je upoštevan tisti del dohodka investicijske dejavnosti v tujini, ki je bil razporejen v sklade podjetja. K celotnemu dohodku IMP pa bi

nas dosegli podjetji Instalacija in Monter, kljub temu pa tudi naš uspeh zadovoljuje.

Iz doseženega dohodka za preteklo leto smo razporedili za 33,7 % več sredstev

to, ker so v skladih podjetja upoštevana tudi sredstva, namenjena za sklade iz investicijske dejavnosti v tujini — v višini 1.435.000 N-din. Če torej ta vpliv eliminiramo, nam ostanejo

Podjetje	neto produkt	letni neto osebni dohodek	skladi
Montaža SFRJ	24.799	10.878	4.727
IMP - Ljubljana	33.063	15.071	6.792
Instalacija - Ljubljana	33.653	16.517	4.336
Cevovod - Maribor	19.030	9.246	1.521
Simplex - Idrija	28.532	10.753	5.676
Monter - Zagreb	33.204	13.686	7.836
MPP - Sarajevo	26.188	10.470	5.413
Montaža - Beograd	15.859	7.087	2.753
Pobeda - Beograd	24.379	10.852	5.047

Dilemo med osebnimi dohodki in skladi

(Nadaljevanje s 3. strani)

nosti, česar druga montažna podjetja večinoma nimajo;

● naše podjetje ima v strukturi osnovnih sredstev samo 37,9 % strojev in strojnih naprav, vsa montažna podjetja Jugoslavije pa 50,9 %. Ta pokazatelj bo treba pri bodočih poslovnih odločitvah nujno upoštevati!

● hitrost obračanja obratnih sredstev v našem podjetju je majhna — zaradi precejšnje vezave teh sredstev v zalogah reprodukcijskega materiala, nedovršene proizvodnje, polizdelkov in gotovih izdelkov, v zadnjih dveh letih pa nam vežejo pretežni del obratnih sredstev terjatve.

Razmerje skladov do poslovnih sredstev pa je pri našem podjetju za 22 % manjše, kot pri celotni montažni dejavnosti, kar pa je treba seveda pripisati visoko angažiranim sredstvom in vrsti dejstev, ki smo jih obravnavali že pri proučevanju koeficienta akumulacije.

GLEDE (POVPREČJA) OSEBNIH DOHODKOV NI RAZLOGA ZA NEZADOVOLJSTVO

Ali smo res glede povprečnih osebnih dohodkov pri dnu statistične tabele, kakor je bilo razbrati iz enega od člankov, objavljenih v prejšnji številki Glasnika?

Drži, da glede tega nismo na prvem mestu, vendar

smo daleč nad povprečjem v panogi jugoslovanske montažne dejavnosti, pa tudi v slovenskih okvirih so naši osebni dohodki nadpovprečni. Mimogrede še podatek o osebnih dohodkih delavcev »znane ljubljanske tovarne«: v letošnjem prvem polletju so zabeležili poprečje 982 N-din, mi pa 1.234 N-din, vključno s presežkom za prvo polletje. Seveda pa s tem ne mislimo reči, da moramo biti z načinom delitve osebnih dohodkov v našem podjetju zadovoljni. Na tem področju nas čaka še precej napornega dela do resnične uveljavitve socialističnega načela delitve dohodkov po delu in predvsem po rezultatih dela.

Kar pa se tiče razmerja med osebnimi dohodki in skladi, moramo razčistiti nekatere nejasnosti, saj kaže, da nimamo dovolj jasnih predstav o namembnosti skladov in o dajetvah nanje.

Struktura sredstev za sklade našega podjetja po zaključnem računu za leto 1967 (skupno 11.574.000 N-din) je po njihovem namenu sledeča:

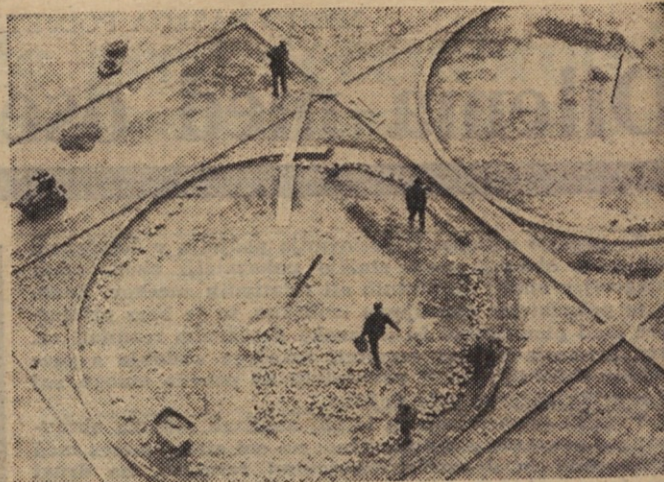
— za odplačilo posojil	10,7 %
— za poslovni sklad	51,0 %
— za obvezni rezervni sklad	6,5 %
— za sredstva stanovanjskega prispevka, namenjena za stanovanjsko izgrad.	12,4 %
— za sredstva skupne porabe	19,4 %

To pomeni, da smo razporedili le dobro polovico

sredstev za sklade, z namenom, da povečamo obstoječa poslovna sredstva (to je 4,5 % celotnega dohodka podjetja). Tega razmerja ne bi smeli zniževati, če hočemo opremiti naše proizvodne obrate s sodobnejšimi stroji, ki so imperativ današnjega časa, in če si hočemo na drugi strani zagotoviti v montažni dejavnosti zadostna sredstva za kreditiranje kupcev. Potrebe po povečanju poslovnih sredstev so torej na dlani. Če se bomo odločili za znižanje sredstev za sklade, bo šlo za znižanje na račun sklada skupne porabe, ki je pretežno namenjen za financiranje oz. kreditiranje stanovanjske izgradnje (1.200.000 N-din), dotacije za dopuste (850.000 N-din), dotacije sindikatu, nagrade desetletnikom in dvajsetletnikom (200.000 N-din). Preden se odločimo za kakršnokoli spremembo delitvenega razmerja,

TEMELJITO PREMISLIMO!

Na koncu še nekaj besed o dajetvah na sklade. Res je, da moramo na poslovni sklad podjetja plačevati 3,5 odstotne obresti. Na tem mestu seveda ne bomo obravnavali, ali ni ta odstotek morda previsok, so pa obresti na poslovni sklad danes pravzaprav edina občutnejša oblika obdavčitve dohodka podjetja. Podjetju je vnaprej znana dajatev, saj ve za odstotek in višino poslovnega sklada. Ta dajatev ni odvisna od višine doseženega dohodka, zato

Plato urejajo

Plato med upravno stavbo podjetja in Titovo cesto, v podaljšku Likozarjeve ulice, pravkar ureja Stanovanjsko podjetje Bežigrad-Moste po načrtih Ljubljanskega urbanističnega zavoda. Ta plato ni predviden za parkiranje avtomobilov! Likozarjeva ulica bo v liniji med objektom ČP »Delo« in »IMP« zaprta pred platójem s primernimi stebrički, vendar šele potem, ko bodo urejeni parkirni prostori med zgradbo »Delo« in železniško progo. Celoten kompleks med Titovo, Parmovo in Prešernovo cesto oz. železniško progo pospešeno dobiva novo obliko...

grede rezultati povečanih naporov kolektiva v korist podjetja, medtem ko je do leta 1965 veljala progresivna obdavčitev dohodka.

Če smo torej sposobni čimbolj angažirati vsa proizvodna sredstva, grede rezultati v našo korist. Višji poslovni sklad povzroča sicer višje dajatve, toda povečana sredstva ne morejo biti sama sebi namen, ampak služijo povečani učinkovitosti podjetja. Napak bi bilo, če bi se iz bojazni pred povečanimi dajetvami na poslovni sklad odpovedali nadaljnjemu vlaganju v poslovna sredstva. To bi

bila zelo kratkovidna politika.

Iščimo torej povečanja naših osebnih dohodkov v povečanju učinkovitosti vseh proizvodnih faktorjev in ne v spreminjanju delitvenega razmerja. Vse naše poslovne odločitve pa naj spremlja cilj reforme, katere smisel bi se morda dal strniti v geslo: čim višja proizvodnja ob čim manjših stroških poslovanja ter čim višji gospodarski stabilnosti. Na gospodarsko stabilnost pa lahko vplivamo tudi mi s svojimi poslovnimi odločitvami.

-si

DVOMESEČNO DELO ORGANOV UPRAVLJANJA

Nova organizacijska shema sprejeta

V času od izdaje zadnje številke Glasnika se je Centralni delavski svet podjetja sestel dvakrat.

Na seji dne 31. avgusta je obravnaval analizo polletnega poslovanja, delitev dohodka za I. polletje 1968, finančno stanje podjetja in izvršitev plana za 7 mesecev ter zadeve, ki je o njih že razpravljala Upravni odbor na seji dne 9. avgusta in o katerih smo že poročali v zadnji številki »Glasnika«. CDS je sprejel ustrezne sklepe po predlogih UO.

Nadalje je CDS sprejel pravilnik o strokovni izobrazbi delavcev, ki izdelujejo investicijsko tehnično dokumentacijo, o čemer poroča današnji »Glasnik« v posebnem članku.

Na seji dne 7. oktobra je bila na dnevni redu nova organizacijska shema podjetja, o kateri so že prej razpravljali obratni delavski sveti, družbenopolitične organizacije v podjetju in tudi strokovne službe. CDS je sprejel predlog za novo organizacijo podjetja in

sklenil, da je treba takoj pričeti z izdelavo novega poslovnika podjetja in dopolnitev statuta podjetja ter kategorizacijo delovnih mest in s tem v zvezi predelati tudi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov.

Centralnemu delavskemu svetu so bila podana poro-

čila o izvršeni bruto realizaciji za avgust in skupno za 8 mesecev, o stanju prevzetih del in sklenjenih pogodb ter poročilo o finančnem stanju podjetja. Po vseh poročilih so rezultati poslovanja povsem ugodni, predvsem pa je bilo ugotovljeno, da se je stanje

terjatev zaradi plačil v avgustu in septembru nekoliko izboljšalo.

Upravni odbor podjetja je na seji dne 18. septembra obravnaval izvršitev plana proizvodnje in plana podjetja za mesec avgust in skupno za 8 mesecev.

Podatki o realizaciji plana so ugodni, tudi delo za montažne in proizvodne obrate je do konca leta zagotovljeno. Komercialna služba pa ima dolžnost, da sklepa nadaljnje pogodbe in tako zagotovi delo že tudi za prve mesece prihodnjega leta.

Predlog posebne komisije o novi organizaciji podjetja je UO načelno sprejel,

s tem da ga je predložiti v razpravljanje še obratnim delavskim svetom.

UO je nadalje načelno sprejel predlog pravne službe, da podjetje organizira pravno pomoč za člane našega kolektiva, ki bi poslovno predvsem v popoldanskem času.

Z namenom čimprej omogočiti gradnjo oziroma nakup cenjenih stanovanj za tiste člane delovne skupnosti, ki nimajo zadostnih lastnih sredstev za nakup stanovanj, je UO sprejel sklep, naj se v ta namen doslej še nerazporejena sredstva v znesku 350.000 novih din oročijo pri banki.

G. K.

Petindvajset let...

Cetrto stoletja je minilo od tistih pomembnih dogodkov, ki so bili v letu 1943 značilni za področja, zasedena od italijanskih okupatorjev. Se posebej pa je te dogodke in svojo obletnico vstaje proslavilo letos primorsko ljudstvo z množičnim zborovanjem v Novi Gorici.

Po kapitulaciji Italije v septembru 1943. leta se je narodnoosvobodilna borba v Sloveniji, predvsem pa v tako imenovani Ljubljanski provinci in na Primorskem močno razmahnila. Osvobodeno je bilo področje, ki ga je zasedal italijanski okupator in bilo ga je treba braniti pred še hujšim sovražnikom — nemškim škornjem. Ljudstvo se je zavedalo, da bo do končne osvoboditve borba še trda in je množično odhajalo v narodnoosvobodilno vojsko.

Na proslavi v Novi Gorici, mestu zelenja in vrtnic, so se zbrali pripadniki vseh nekdanih enot, ki so se borile na tem področju. Prišli so tudi predstavniki italijanskih partizanov in protifašistov. Iz vseh krajev Slovenije so pripeljali udeležence proslave posebni vlaki in avtobusi, prišli so revirski rudarji, jeseniški železarji in vinogradniki iz Slovenskih goric, prišli so, da skupaj s primorskim ljudstvom proslavijo ta praznik, praznik vstaje primorskega ljudstva. Nova Gorica je bila ta dan po številu ljudi menda res največje mesto v Sloveniji. Med vso to množico ljudi smo se proslave udeležili tudi iempejevci, in kot navadno ob takih priložnostih, je bilo razpoloženje v našem avtobusu kar prijetno.

Razen te osrednje proslave pa v letošnjem letu skoraj ne mine nedelja, da slovensko ljudstvo ne bi proslavljalo kakkega pomembnega dogodka izpred petindvajsetih let. Borci partizanskih enot skupaj s prebivalci svojega domicilnega kraja proslavljajo obletnice svojih enot. Prijetna in ganljiva so srečanja nekdanih borcev in prebivalstva, to so srečanja v obujanju spominov na težke čase borbe, to so spomini tovarištva in utrjevanja tradicij narodnoosvobodilne borbe, so pa tudi manifestacija enotnosti v nadaljnji graditvi naše socialističnega samoupravnega sistema.

A. K.

ZAKAJ ŽE DOLGO UGOTAVLJAMO, DA TERJATVE PODJETJA NARAŠČAJO

Denar tudi v urejeno podjetje ne priteka sam

Nelikvidnost gospodarstva in stalni porast realizacije podjetja povzročata, da terjatve navkljub vsem prizadevanjem naraščajo

Vse gospodarsko življenje se odvija na podlagi raznih pogodb, s katerimi se urejajo pravni odnosi med udeleženci v gospodarstvu. Najštevilnejše so kupoprodajne pogodbe, ki jih sklepajo proizvajalna in trgovska podjetja; za gradbena in montažna podjetja so značilne tako imenovane podjemniške — gradbene pogodbe, če navedemo samo nekaj primerov.

Pri našem podjetju sklepa komercialna služba vsak dan kupoprodajne, delovne in zlasti podjemniške pogodbe, s katerimi se podjetje kot pravna oseba obvezuje naročnikom izvršiti instalacije določene vrste, v določenem roku, za določeno ceno. Naročnik — investitor se obveže izvršena dela plačati po izdanih situacijah v roku, ki je določen v pogodbi, običajno v 8 dneh po prejemu situacije. Od dneva zapadlosti posameznih situacij je v primeru zamudnega plačila običajno dogovorjena dolžnost plačila zamudnih obrestí.

Instalacijska dela so investicijskega značaja: njih plačilo mora biti po zakonskih predpisih vnaprej zagotovljeno. Po določbah sklenjenih pogodb investitorji plačujejo vnaprej delne zneske — avanse za nabavo potrebnega materiala in zagotavljajo plačilo celotnih investicij v obliki bančnih garancij. Kljub danim garancijam za plačilo pa nastaja zaradi poznejšega pomanjkanja finančnih sredstev in tudi nevestnosti v poslovanju nekaterih podjetij zastoj pri plačevanju, ki je pogost pojav v celotnem našem gospodarstvu in predstavlja gospodarski problem, ki ga morajo pogosto reševati z administrativnimi posegi celo zvezni organi. Tako je npr. letos zvezna skupščina sprejela poseben »zakon o kliringu«.

TERJATVE ŠESTKRAT VEČJE OD DOLGOV

Nelikvidnost, to je nemožnost pravočasnega plačevanja obveznosti investitorjev na eni strani in visoka vsakomesečna realizacija našega podjetja na drugi strani, povzročata porast terjatev podjetja nasproti investitorjem in gradbenim podjetjem. Iz tega bi kdo sklepal, da je tudi naše podjetje nelikvidno; vendar temu ni tako. Zaradi visokega sklada obratnih sredstev in deloma zaradi plačevanja avansov podjetje svoje obveznosti plačuje redno in pravočasno. Razmerje med obveznostmi podjetja in terjatvami podjetja znaša v povprečju 1:6. Seveda se to razmerje dnevno spreminja. Porast dolžnikov nalaga

izterjevalni službi nenehna prizadevanja, da terjatve čimprej izterja od naših dolžnikov.

»Izterjevalna služba«, ki sicer v podjetju ni posebej organizirana — to delo opravljajo v začetni fazi uslužbenci računovodstva, potem pa pravna služba — uporablja najrazličnejša sredstva in načine za izterjavo. Običajni so opomini na plačilo, osebni, telefonski in pismeni. Če je le mogoče, se terjatve protiterjatve kompenzirajo. Med tremi ali več partnerji se sporazumno izvršujejo assignacije. V letošnjem letu je bil z zakonskim predpisom uveden tako imenovani akceptni nalog itd.

Zaradi nelikvidnosti investitorjev in gradbenih podjetij kljub stalnemu prizadevanju izterjevalne službe priliv denarnih sredstev ni takšen, kakor bi ga sicer lahko pričakovali. Zato so potrebna prisilna sredstva: tožbe in izvršbe.

Tožbeni in izvršilni postopek tečeta nemoteno in razmeroma hitro, če so stvari v tehničnem, komercialnem in knjigovodskem oziru med strankami jasne in razčiščene. Če tega ni, se začno težki in dolgotrajni pravni spori, združeni s precejšnjimi stroški. Toženci največkrat ugovarjajo, da dela niso kvalitetno ali v zaračunani količini izvršena, da pomanjkljivosti, ugotovljene pri tehničnih pregledih, niso odpravljene, obremenitve, niso pravilno pogodbam niso od obeh strank podpisani, cene so neutemeljeno zvišane, situacije so bile izdane prepozno itd.

USPEH V SPORU ZAVISI OD MNOGIH ČINITELJEV

Če v podjetju obstaja vsa potrebna dokumentacija, se da spor privedi do uspešnega konca; težko je, če sloni takšna ali drugačna trditev samo na ustnih pogovorih. Posebej neprijetna je zato izterjava plačil od zasebnikov.

Če dolžniki ne plačajo niti potem, ko je pravda končana in sodba pravomočna (in najpogosteje res tudi potem ne plačajo), je treba uvesti še izvršilni postopek, ki je spet združen z različnimi težavami. Če gre za podjetje, je npr. treba čakati, da se na njegovem tekočem računu nabere dovolj sredstev, da pride naša terjatev torej »na vrsto«, če pa gre za zasebnika, je spet odvisno skoraj vse od tega, ali ima primerne dohodke oz. rubljivo premoženje.

Po podatkih je podjetje v 9 mesecih letošnjega leta proti naročnikom vložilo 290 tožb v skupni vrednosti nad 10 milijonov N-din. Po vsaki sedmi tožbi — v povprečju — zaradi ugovorov tožencev nastane spor in se uvede redni pravdni postopek, ki traja najmanj 2—3 mesece, nekateri pa trajajo zaradi zapletenosti tudi po eno leto in več.

Proti podjetju pa so dobavitelji v istem času vložili 94 tožb za skupni znesek 1,1 milijona N-dinarjev. Primerjava po vrednosti med tožbami, ki jih je vložilo podjetje, in tožbami, ki so bile vložene proti podjetju, pokaže razmerje 8,7:1. Iz tega se tudi vidi, kakšne težave ima podjetje z izterjavo, kako pa na drugi strani svoje obveznosti v redu plačuje.

- Hoteli smo v tem član-
- ku prikazati samo nekaj
- težav pri uveljavljanju
- terjatev podjetja ob ugo-
- tovitvah, da te stalno
- naraščajo. V interesu
- podjetja in vsega kolek-
- tiva je, da ima podjetje
- vedno na razpolago do-

- volj denarnih sredstev.
- K temu pa lahko pri-
- speva tudi posamezen
- član kolektiva, vsak na
- svojem področju dela.

G. K.

Karlo Per

Dolga črna zastava je te dni vihrala na našem glavnem posloju in vsem mimoidočim naznanjala, da je med članke našega kolektiva spet posegla neutrudna smrt. Dne 23. oktobra 1968 je po krajši, hudi bolezni

v starosti 58 let umrl dolgoletni član našega kolektiva Karlo PER, vratar na upravi podjetja v Ljubljani.

V podjetju je bil zaposlen od leta 1954, najprej kot skladišni delavec, nato kurir in nazadnje vratar. Bil je pošten, skromen in prizadeven član kolektiva. Med številnimi delavci podjetja se je odlikoval po svoji uslužnosti in pri svojem delu pokazal vrsto vrlin, zaradi katerih so ga vsi člani kolektiva visoko cenili in spoštovali. Prijubljen je bil pri vseh, s katerimi je sodeloval. To dokazuje spontano obžalovanje kolektiva ob njegovi prerani smrti in velika udeležba na njegovi zadnji poti.

Ohranili ga bomo v najlepšem spominu.

POGOJI, PREDPISANI GLEDE STROKOVNE IZOBRAZBE PROJEKTANTOV, BODO

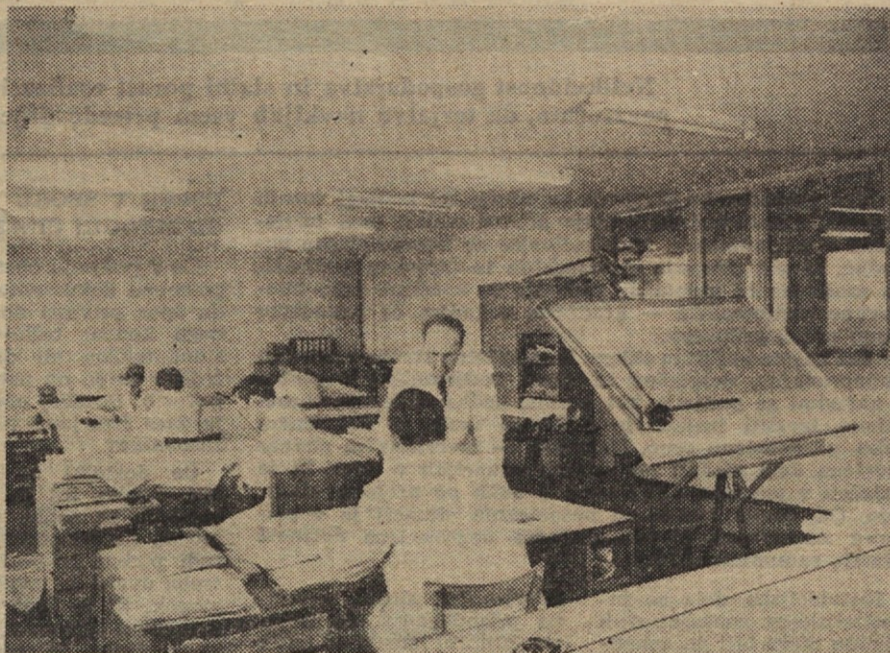
Zagotovili visoko kakovost projektov

Temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov vsebuje določbo, da morajo gospodarske organizacije, ki se ukvarjajo z izdelavo investicijske tehnične dokumentacije, same s pravilnikom določiti strokovno izobrazbo tistih delavcev, katerim je poverjeno izdelovanje te dokumentacije. Ta določba in še predpis, da morajo organizacije nad vsakim projektom, ki ga izdelajo, izvršiti notranjo kontrolo, ima namen, da se vsa odgovornost za pravilnost dokumentacije in v njej vsebovanih tehničnih rešitev prenese na delovno organizacijo, ki jo izdelava.

Na podlagi tega predpisa je naš CDS pred kratkim sprejel pravilnik o strokovni izobrazbi in praksi delavcev, ki izdelujejo investicijsko tehnično dokumentacijo.

Po določbah pravilnika smejo izdelovati projekte delavci, ki so uspešno dokončali II. stopnjo tehniške fakultete ali druge visoke tehniške šole, oziroma I. stopnjo tehniške fakultete ali višje tehniške šole in delavci z dokončano srednjo tehniško šolo za strojno oziroma elektrotehniško stroko.

Vsak delavec, ki prvič nastopi delo, pa ima eno od zgornjih stopenj izobrazbe, mora opraviti pripravniški staž po določbah pravilnika o zaposlovanju pripravnikov, potem pa ga organi razporedijo na delovno mesto projektanta in opravlja svoje delo pod vodstvom in nadzorstvom vodilnega (odgovornega) projektanta.

Iz našega projektivnega biroja

Za razporeditev na delovno mesto odgovornega projektanta je potrebno, da delavec opravi strokovni izpit pred komisijo pristojnega oblastnega organa, kolikor bodo seveda taki izpiti sploh uvedeni. Trenutno namreč opravljajo strokovne izpite samo gradbeniki, ni pa še izpitov za delavce strojne in elektrotehniške stroke.

Delavcem, ki so ob uveljavitvi pravilnika že delali pri izdelavi projektov ali pri vodstvu izgradnje investicijskih objektov, pa nimajo strokovnega izpita, se prizna strokovna usposobljenost za izdelavo projektov, kakor če bi opravili strokovni izpit, vendar le pod pogojem, če imajo visoko izobrazbo in najmanj 5 let de-

lovnih izkušenj oz. višjo izobrazbo in najmanj 8 let prakse oz. srednjo izobrazbo in najmanj 10 let delovnih izkušenj, pridobljenih v podjetju ali v drugi podobni delovni organizaciji.

Projektiranje special-

nih industrijskih objektov, klinik in bolnišnic, dvoran za več kot 500 obiskovalcev, objektov za proizvodnjo ali uporabo nuklearne energije in podobno, se sme poveriti samo delavcem z visoko strokovno, iz-

obrazbo in najmanj petletno prakso pri projektiranju ali pri vodstvu izgradnje investicijskih objektov.

Posebne določbe vsebuje pravilnik za delavce na delovnem mestu vodje projektivne grupe, ki morajo razen vseh navedenih pogojev še predložiti komisiji za notranjo kontrolo v oceno kompleksno delo. Pozitivna ocena tega dela je pogoj za razporeditev na to delovno mesto.

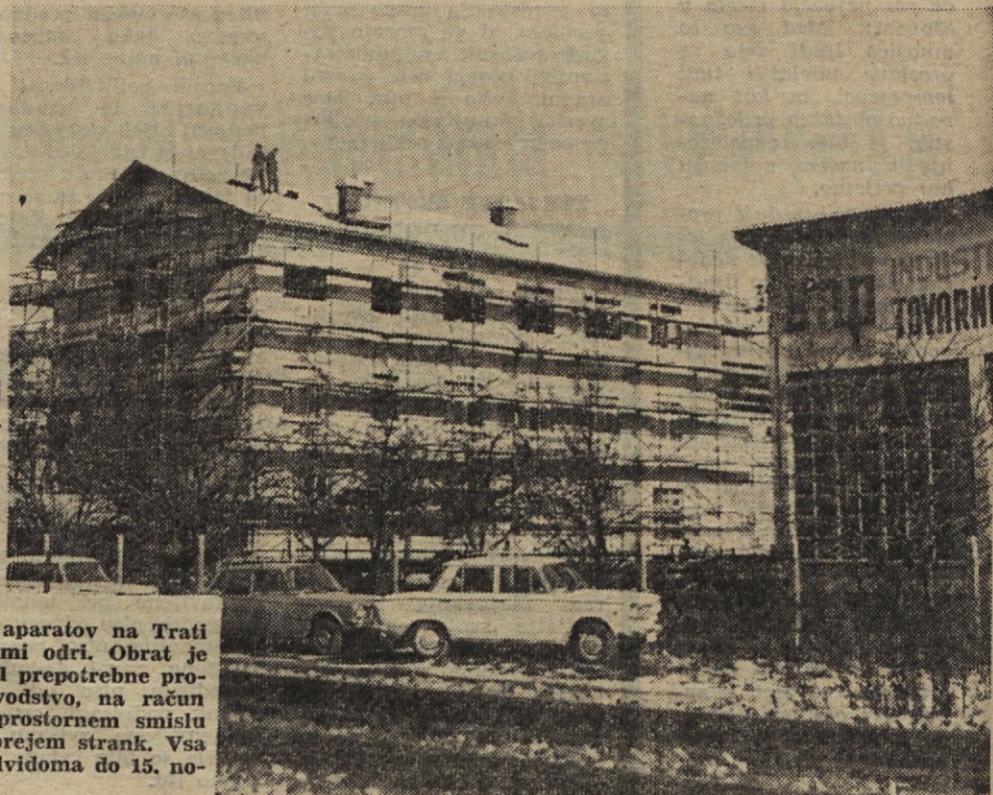
Šef projektivnega oddelka in direktor projektivnega biroja pa morata izpolnjevati še druge pogoje, ki so s predpisi določeni za vodstvene oziroma vodilne delavce.

Zaradi odgovornosti, ki jo nosi za pravilnost in strokovno dovršenost projektov, je podjetje glede strokovne izobrazbe projektantov postavilo precej visoke zahteve. To pa je tudi garancija za kvaliteto izdelanih projektov.

G. K.

Trata se dviga

Upravna stavba naše Tovarne regulacijskih armatur in aparatov na Trati je od začetka septembra z vseh strani opasana z zidarskimi odri. Obrat je sklenil stavbo povišati za eno nadstropje, s čimer bo pridobil prepotrebne prostore za konstrukcijo, pripravo dela in obračovno knjigovodstvo, na račun tega pa bodo lahko tudi komercialna in druge službe v prostornem smislu »zadiahale«, saj doslej ni bilo primernih prostorov, niti za sprejem strank. Vsa dela izvaja ljubljansko GP Megrad, zaključena pa bodo predvidoma do 15. novembra.

SPREHOD SKOZI NAŠ RAZSTAVNI
PROSTOR NA »SEJMU ELEKTRONIKE 1968«

Tranzisto- rizacija prednjači

Na vsakoletnem sejmu elektronike v Ljubljani sodeluje naše podjetje že vrsto let, saj segajo začetki elektronske dejavnosti pri nas že skoraj 15 let nazaj. V tistih časih je na našem tržišču močno primanjkovalo raznih elektronskih naprav, ki smo jih morali v glavnem uvažati, čeprav bi jih lahko izdelovali doma, s čimer bi prihranili precej takrat tako dragocenih deviznih sredstev. Zato smo začeli s postopnim osvajanjem proizvodnje elektronskih naprav.

Že leta 1957 smo na sejmu elektronike razstavili nekaj naših izdelkov s področja elektroakustike in signalizacije, ki so bili za tedanje razmere po svoji kakovosti že kar na zadovoljivi višini. Toda v letih od tedaj se je marsikaj spremenilo in bi se nam danes takratna kvaliteta in asortiman zdela nemo-goča.

Naj na kratko obiščemo naš letošnji razstavi prostor!

Kakor pri vseh drugih domačih in tujih razstavljalcih je tudi pri nas mogoče opaziti močno težnjo po tranzistorizaciji vseh elektronskih naprav. Tako se je tranzistorizaciji megafonu, ki ga proizvajamo že nekaj let, pridružila še vrsta popolnoma ali deloma tranzistoriziranih aparatov, kot so:

- enotočkovni in dvotočkovni tranzistorizirani merilci nivoja, vgrajeni v samo glavo merilne sonde;
  - komplet opreme za avtomatizacijo v ogrevanju enodružinskih in večdružinskih hiš, sestojč iz štiripotne regulacijske pipe z električnim pogonom, brezšumne obtočne črpalke in impulznega regulatorja s krmilno uro;
  - tranzistorizirana kombinacija regulatorjev za avtomatizacijo klima-naprav;
  - tranzistorizirani »PI« in »P« regulator;
  - komplet tranzistorizirane regulacijske opreme za centralno ogrevanje poslovnih in stanovanjskih hiš;
  - nadomestna in podmetna izvedba tranzistoriziranih ojačevalnikov za skupinske naprave;
  - tranzistoriziran televizijski frekvenčni pretvornik izhodne moči 0,5 W.
- Razen teh novitet smo na razstavi prikazali tudi nekaj že več ali manj znanih naprav:
- komplet proizvodni program pretvorniških naprav z izhodne moči 0,5 do 250 W za vsa frekvenčna področja in kompletnim antenskim ter drugim priborom;
  - kompletno opremo za skupinske antenske naprave;
  - napravo za preizkušanje avtomobilskih zavor;
  - tranzistorizirane megafone.

Razen zanesljivejšega obratovanja in manjše potrošnje so vse novokonstruirane in razvite naprave manjših dimenzij, dobile pa so tudi lepši in sodoben zunanji izgled. Zaradi uporabe tranzistorjev in uvedbe tiskanih vezni pa bodo občutno zmanjšani tudi proizvodni stroški.

V zunanjem izgledu aparatov je viden precejšen napredek tudi v poenotenju barve. Tako so vsa ohišja lakirana temno-sivo, pokrovi pa svetlo-sivo, s čimer smo se tudi v tem pogledu približali drugim domačim in tujim proizvajalcem elektronskih aparatov, ki v celoti opuščajo tako zvane »koral-lake« oziroma »lake z efektom«.

Na zaključku tega sprehoda skozi letošnji razstavi prostor še nekaj besed o tako imenovani komercialni plati teh vsakoletnih razstav. Sejem elektronike, ta edinstvena specializirana prireditve, je v naši državi namenjena v glavnem za prikaz novitet s področja elektronike in avtomatizacije. Zato obiskujejo ta sejem v glavnem projektanti in predstavniki nabavnih in podobnih služb ter drugi strokovnjaki z namenom, da se tehnično in komercialno seznajajo z razstavljenimi novitetami. Komercialni rezultati so zato vidni šele v kasnejših časovnih obdobjih, ne pa v celoti že ob času te šestdnevne prireditve.

A. P.

Z OBČNEGA ZBORA DRUŠTVA LIVARJEV SLOVENIJE

Uvajanje moderne tehnologije

Kot vsako leto, je bil tudi letos — 27. in 28. septembra v Portorožu — občni zbor Društva livarjev Slovenije, združen z livarskim posvetovanjem. Na njem so se zbrali predstavniki slovenske livarske industrije in zastopniki proizvajalcev pomožnih livarskih sredstev ter reprodukcijskega materiala.

»Udruženje« livarjev je obstajalo že pred vojno, ni pa imelo pravega pomena in vloge. Sedanje društvo je bilo ustanovljeno po vojni in si je do danes pridobilo velik sloves tudi zunaj naše domovine. Njegov namen je strokovno vzgajanje livarskih kadrov, organiziranje strokovnih seminarjev in ekskurzij ter prenašanje tehnoloških novitet, ki se porajajo v svetu na področju livarstva, k nam. Te naloge društvo tudi uspešno opravlja, saj organizira vsako leto vsaj deset strokovnih predavanj in nekaj poučnih ekskurzij.

Na letošnjem občnem zboru, ki so se ga udeležili tudi predstavniki hrvatskega in srbskega društva, smo lahko poslušali več zanimivih predavanj o mehanizaciji in o uporabi sodobnih

pomožnih sredstev. V zvezi z novimi tehnološkimi postopki, ki jih omogočajo nova vezilna sredstva — med njimi so najbolj pomembne furonske smole — so tekli strokovni pogovo-

ri tudi o Shell Moulding — Cronning postopkih. Zaradi velikih prednosti teh postopkov so se predstavniki slovenskih livarn še prav posebej zanimali za možnosti uvajanja teh metod dela

v naša podjetja. Ker ne gre samo za nabavo specialnega stroja, ampak tudi za uvoz specialnih oplaščenih peskov, ki so bili do nedavna še izključno uvozna blago, so predstavniki nekaterih jugoslovanskih podjetij zagotovili, da so tudi že nekatera naša podjetja odkupila licenco za proizvodnjo teh peskov. Predstavniki italijanske firme »Rosignilli« je prav s tem v zvezi pred dnevi demonstriral v zagrebški tovarni »Prvomajska« te stroje z uporabo oplaščenih peskov s

furonskimi smolami. V začetku prihodnjega leta bo dobila tak stroj tudi naša livarna in bo s tem postala prva jugoslovanska livarna, ki bo uporabljala Shell — Moulding postopek jedrarni.

Na občnem zboru ob zaključku strokovnega posvetovanja smo izvolili novi odbor za tekoče in prihodnje leto ter sprejeli nekaj sklepov v zvezi z organizacijo mednarodnega livarskega kongresa, ki bo v prihodnjem septembru.

V. M.

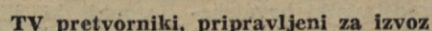

Izvršni odbor je nadalje podprl izdelani predlog nove organizacijske sheme podjetja in še posebej priporočil čim hitrejšo izdelavo novega poslovnika in novega pravilnika o nagrajevanju oz. o delitvi osebnih dohodkov.

Nadalje je izvršni odbor podprl tudi predlog pravne službe podjetja o organizaciji pravne pomoči za člane kolektiva v popoldanskem času. Dokončno pa bo o tem predlogu odločil upravni odbor podjetja.

M. D.

S. Z.

so v naši upravni
pogost obisk. Oba
seveda predvsem na
oddelek. Včasih iz
mnogo časa že do

ZAKLJUČILI SMO LETOŠNJI
SPREJEM VAJENCEV

Nekateri naši poklici za mladino (neupravičeno) niso privlačni

Tudi letos so že ob začetku poslovnega leta planirale vse ekonomske enote potrebno število mladih fantov, ki naj bi stopili v uk pri našem podjetju. S temi fanti bi po končani triletni učni dobi pomladili starostni sestav strokovnih delavcev. Plan potreb so skrbno pripravile splošne službe obratov v sodelovanju s tehničnimi službami. Za celotno podjetje je bil planiran sprejem 140 vajencev, in sicer:

CKV Ljubljana	60
El-montaža	29
TEN	16
Trata	11
Iv. gorica	8
Maribor	12
Koper	4

Razen za obrata v Mariboru in Kopru smo spreje-

mali vse vajence v Ljubljani. Že spomladi smo pričeli akcijo vključevanja mladih fantov, ki so obiskovali osemletke, v poklice našega podjetja. Težnja posameznih obratov je bila sprejeti zdrave, delovne fante, in sicer iz Ljubljane, okolice Ljubljane in z Dolenjske. V ta namen smo obiskali več osnovnih šol, v katerih bi pripravili fante 8. razreda za uk pri našem podjetju. Sodelovali smo tudi z zavodi za zaposlovanje v Ljubljani, Grosupljem in Novem mestu.

Število prispelih prošenj je bilo večje od naših potreb. Reševali smo jih takoj. Že v juniju smo sklepali dogovore s tistimi fanti, ki smo jih nameravali sprejeti, vsem ostalim pa smo tudi takoj negativno odgovorili, da so imeli mož-

Vezava komandne plošče po načrtih

nost vključiti se v uk drugje.

Že v zadnjih dneh junija in v prvih dneh julija pa je odpovedalo približno 30 odstotkov tistih fantov, s katerimi smo se že dogovorili. Ti fantje so nameravali nadaljevati šolanje na srednji šoli, če bodo opravili sprejemni izpit. Tega nam seveda niso povedali. Po opravljenem sprejemnem izpitu na srednjih šolah so pri nas enostavno odpovedali.

Začeli smo novo akcijo,

da izpopolnimo prazna mesta. Tudi tu nismo imeli mnogo sreče. S pomočjo zavodov za zaposlovanje smo ponovno zadovoljili potrebe našega podjetja. Sklenili smo učne pogodbe. Fantje so se pričeli učiti. Po nekaj dneh uka pri našem podjetju so zopet nekateri odpovedali, češ da jim poklic, za katerega so se odločili, in sklenili z nami učno pogodbo, ne »leži«.

Res pa je, da imajo podobne težave tudi druga podjetja. Pri otrocih se je

razpasla miselnost, da so nekateri poklici manj vredni, drugi pa zopet zelo upoštevani. Zato teži večina mladih fantov postati avtomehaničar, avtoelektričar, finomehanik, elektromehaničar, šibkega toka in podobno. Na tem področju bomo morali vsi, posebej pa osnovne šole od 1. razreda dalje vplivati na otroke in jim dokazati, da je vsako delo častno. V Sloveniji ostane mnogo otrok, ki ne nadaljujejo šolanja niti se ne vključijo v uk niti v delo. Nočejo se učiti poklicev, za katere smatrajo, da so manj vredni. Zato sprejemamo v Sloveniji v uk mladino iz drugih republik. Lahko se zgodi, da bodo naši ljudje čez čas le pomožni delavci pri kvalificiranih delavcih iz drugih republik...

V uvodu smo povedali, da smo popolnili vsa planirana učna mesta. Pripomniti moramo, da je izjema učno mesto livarjev in kovinoličarjev, za katere nismo že od vsega začetka mogli zadovoljiti potreb. Za primerjavo naj navedemo, da je Litostroj vsako leto imel pri svoji šoli livarski oddelek, kamor smo vključevali za teoretični pouk tudi naše livarje. Letos tega oddelka ni, ker tudi v Litostroju niso mogli dobiti potrebnega števila vajencev — livarjev.

Kljub vsem težavam imamo letos 126 novih vajencev, in sicer:

CKV Ljubljana	54
El-montaža	29
TEN	15
Trata	11
Iv. gorica	2
Maribor	11
Koper	4

Verjetno bo najbolj pametno, da v novem šolskem letu sprejemamo med počitnicami na praktično delo tiste fante, ki se želijo vključiti v uk pri našem podjetju in po enomesečnem praktičnem delu izberemo tiste, ki bodo zares ustrezali našim potrebam in katerim naši poklici »leži«.

F. L.

MARIBORSKI OBRAT ZAKLJUČIL MONTAŽO VODOVODA RADGONA—RADENCI

Težke razmere za delo — zamude ni bilo

Eno izmed obsežnejših del, ki jih je v letošnjem letu prevzel in uspešno izvedel mariborski obrat našega podjetja, je zgraditev glavnega vodovoda Radgona—Radenci z razvodnim omrežjem po Radgoni, saj znaša vrednost instalacijskih del 233 milijonov S din, skupno z vrednostjo gradbenih del, ki jih je obrat prevzel in oddal svojima stalnima kooperantom — gradbenima podjetjema Konstruktor in Gradis — pa celo 563 milijonov S din.

Dela potekajo v dveh etapah. V prvi etapi, ki je že v celoti zaključena, in je mnogo obsežnejša od druge, so položili 10,5 km cevi premera 300 mm na trasi Podgrad—Radgona—Radenci—Boračevo. Investitor — Slatina Radenci — je postavil ob oddaji del pogodbeno izredno ostre pogoje: tako je znašal rok za izvedbo del vsega 80 delovnih dni, za vsako uro (1) zamude pa je investitor prvotno zahteval penale v višini 2,5 milijona S din, dejansko pa je bil ob sklepu pogodbe določen penale v višini pol milijona S din za en dan zamude, kar je še vedno izredno visoka postavka.

Do zamude pa ni prišlo!

Pogodba je bila podpisana konec marca, z deli so naši monterji pričeli v maju in jih uspešno dokončali v oktobra — točno do določenega roka. To kljub temu, da so imeli pri delu velike neprijetnosti s falno vodo, ki sega do višine pol metra pod tereonom, kar je sicer v Prekmurju pogost primer. To pa pomeni stalne težave, saj voda sproti zaliva jarek, v katerega polagajo cevi, sproti jo je treba črpati, zato pa je delo izredno umazano — v blatu do kolen.

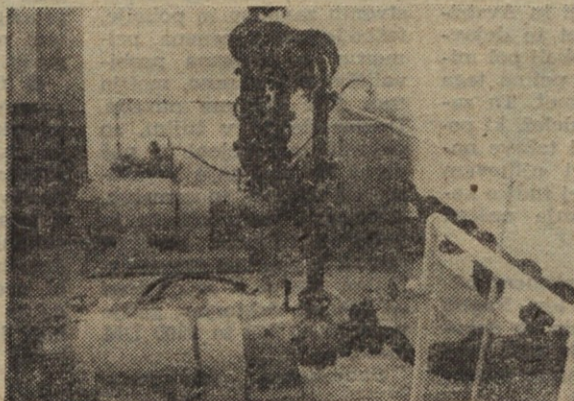
Pri izgradnji prve etape je bilo zaposleno 25 delavcev mariborskega obrata, od tega tudi nekaj monterjev centralne kurjave, ker obrat ni razpolagal z zadostnim številom »vodovodarjev«. Delo sta uspešno vodila, precej tudi zaradi svojih bogatih izkušenj z izgradnjo podobnega vodovoda v Beljaku, vodilna monterja Avgust Jančar in Franc Avguštin, šef montaže pa je bil Franc Lešnik. Za pravočasno in

vzorno dokončanje del kljub izrednim težavam pa gre brez dvoma zaslugi tudi vsem drugim članom naše delovne skupine.

Mimogrede, investitor je ob sklepu pogodbe zahteval delno kreditiranje naših storitev, pa tudi gradbenih del in dobavljene opreme. Zato so vsa pri poslu udeležena podjetja — razen nas in že obeh navedenih gradbenih podjetij še Tovarna salonita Anhovo — pristala na delno kreditiranje za dobo sedmih mesecev, seveda vsako v obsegu svojih storitev oz. dobav, saj bi brez tega do sklepa pogodbe sploh ne prišlo.

Sedaj tečejo dela na izgradnji druge etape, ko bo treba položiti približno 3,5 km razvodnega omrežja po Radgoni. Obseg teh del je očitno mnogo manjši, kot v prvi etapi, zato ni nobenega dvoma, da bo naša delovna skupina sprejeto delo v celoti uspešno opravila.

A. P.

Detalji vodovodnih naprav v Radgoni

PREREZ SKOZI ENO NAJMLAJŠIH DEJAVNOSTI NAŠEGA PODJETJA

Klimatizacija, človek in proizvodnja

Primer razporeda elementov za visokotlačno enokanalno klima napravo za večjo hišo (v kleti je strojnica za pripravo zunanjega zraka, hladilni kompresorji, toplotna centrala; od spodaj navzgor je voden klimatizirani zrak do posameznih klimakonvektorjev v sobah)

Vse pogostejše naletimo pri dnevnih opravilih, pri branju publicistike ali tudi enostavno na ulici na povsem nov izraz današnjega časa: klima, klimatizacija, dobra klima, slaba klima. Slišimo ga iz ust povsem različnih ljudi, tistih, ki poznajo moderno tehnologijo življenja velikega sveta, in onih, ki besedo kopirajo in prenašajo povsem laiško, šablonsko — ne da bi vedeli za njen pravi pomen, ali ki zamenjujejo posamezne izraze med seboj ali pa jih napačno razumejo. Teh drugo navedenih je na žalost več, zato bo verjetno na mestu, če tudi naš Glasnik prinese o tem nekaj stolpcev izpod strokovnjakovega peresa, saj je »klima« ena izmed dejavnosti našega podjetja. Strokovni članek o tem je prispeval Alojz Zakotnik, dipl. strojni inženir in vodja projektiivne grupe, ter ga bomo objavili v dveh delih.

Ves čas svojega zgodovinskega razvoja išče človek načine, kako naj najustrežnejše ukrene, da si bo ustvaril bivanje na zemlji kar najbolj ugodno. S primerno obleko in gradnjo ustreznih bivališč se želi približati tistemu fiziološkemu počutju, ki mu najbolj godi, in sicer tako v poletni vročini kot pozimi ob hudem mrazu ali ob vlažnih deževnih dneh prehodne dobe. Vse te tri skrajnosti so za večino ljudi težko prenosljive in brez dvoma negativno vplivajo na njihovo zdravje kakor tudi na njihovo »notranjo« željo po delu in ustvarjanju.

Ta človekova hotenja nam za starejšo zgodovino izpričujejo že izkopanine zgradb, potrjuje pa jih moderni človek visokega standarda v industrijsko razvitih področjih, seveda že več ali manj s tako preciznostjo in zahtevnostjo, da tega nestrokovnjak ne more razumeti.

V podkrepitev te trditve naj navedem kot prvi primer okoli dva tisoč let staro rimljansko hišo na Trgu

revolucije v Ljubljani, ki so jo izkopali pred nekaj leti. Pritlična hiša s takratnim normalnim razporedom prostorov je imela v celoti votel kamnit pod z vidnim centralnim ognjiščem, kjer se je zunanji zrak pri plazenju ob toplem kamenju ogreval in vzgonsko prehajal v vse bivalne prostore ter od tod verjetno na prostoto kot odpadni zrak. Gre torej za sicer primitivni centralni sistem ogrevanja, rešen z arhitekturo in kanali; bila je dosežena talna žarilna kurjava in toplotna kurjava z ventilacijo.

Za drugi ekstrem naj navedem najzahtevnejšo moderno klimatizacijo v kapsulah astronautov najnovejših stratosfernih pletov, brez katere ne bi bilo mogoče doseči tako dolgih poletov s človeško posadko v takih višinah.

Torej — klimatizacija — kaj je in čemu služi?

Najprej bomo obravnavali klimatizacijo, ki služi človeku za ugodno počutje in jo strokovno imenujemo

KOMFORTNA KLIMATIZACIJA

S tem pojmom razumemo umetni način za prireditev takega stanja zraka v okolici človeka, ki mu nudi najugodnejše pogoje tako glede temperature kakor tudi glede vlage zraka. Tak zrak omogoča človeku normalno presnovo organizma, torej normalno oddajo lastne toplote, normalno oddajo vlage iz kože, normalno dihanje skozi nos ter normalno temperaturo in vlago vdihanega zraka. Vse to je »normalno« takrat, kadar se dobro počuti večina ljudi (torej ne vsi!), kar so izmerili strokovnjaki z dolgotrajnimi poskusi. Na tej podlagi so dobili tehniki zahteve v obliki raznih norm, ki se jih morajo držati pri planiranju klimatskih naprav, da bodo večini (ne vsem!) služile za normalno počutje. Ugotovljeno je, da človeški organizem ob ugodnem počutju

redkeje oboli, produktivnost zaposlenih pa se poveča tako izdatno, da investitorju ali delodajalcu že sama povečana vrednost dela narokuje vgradnjo klimatskih naprav.

Enostaven dokaz: v pisarni je vgrajeno centralno ogrevanje z radiatorji. Ob zunanjem hudem mrazu je zrak v tem prostoru suh, tako da ljudi često boli glava pri delu, imajo težave z dihalnimi organi, nahod itd. Vлага v prostoru je ca. 10 %; pri tem si hočejo ljudje laiško pomagati s tem, da obešajo mokre brisače in podobno, torej sami iščejo na nestrokovnen način »ustrezno klimo«, ki je pa v resnici s temi ukrepi ne dosežejo.

Drug primer: Poleti znaša zunanja temperatura 35° Celzija, vlaga pa 45 %. Ljudje v prostorih zasenčijo okna in jih odpirajo na preprih, pojavljajo se prehladi ob hudi vročini, vsi pa vemo, da je storilnost minimalna.

Se en primer: vsak od nas pozna tako imenovane »lepe dni« v letu. Te doživimo navadno spomladi in jeseni, ko sta temperatura zraka in njegova vlaga ustrezni. Primeren kraj je gozd s potočkom in zelenjem, kjer je temperatura 21° C, vlaga pa 50 %. Telo je elastičnejše in duh tudi. No, prav to pa je tisto ugodno počutje ob ustreznih klimi.

AVTOMATIZACIJA ZAHTEVA PRECEJ STROJNE OPREME

Tako klimo hočemo na našem delovnem mestu vsak dan, neodvisno od zunanje atmosfere. Tu pa nastopi industrijska obdelava

zraka na ustrezne parametre za ugodno počutje človeka, to je klimatizacija. Ta zahteva ob ustreznih temperaturi zraka v prostoru tudi ustrezno vlago v njem. Obe vrednosti morata biti vodeni in vzdrževani avtomatsko s pomočjo kompliciranih mehanizmov — avtomatike. Določanje teh vrednosti je bilo izvedeno z dolgoročnimi analizami ljudi, karakterja njihove zaposlenosti in specifične mentalitete posameznih področij. V tem se na primer evropski človek nekoliko razlikuje od Američana itd.

Te »idealne« vrednosti so takole določene: temperatura prostora pozimi 20 do 21° C, vlaga v prostoru med 40 in 60 %; poleti ob zunanji vročini 32° pa naj bi bila temperatura v prostoru 26° C ob enaki vlagi.

Pozimi moramo torej zrak segrevati in ga vlažiti z vodo, poleti pa hladiti in izločati vlago iz njega. Če npr. zimski zunanji zrak segreje od -15° C na +25° C, ima ta relativno vlago le približno 10 %, torej ni ustrezen za ugodno počutje. Zato ga vlažimo s tem, da ga vodimo preko tankih vodnih curkov, kjer se navzame vlage. Poleti ima zunanji zrak npr. temperaturo okoli 32° C in 40 % vlage. Tudi tedaj počutje ni ugodno. Zato ta zrak ohladimo s posebnimi strojnimi napravami, ki so napolnjene s specialnimi tekočinami ali plini. Te prisilno komprimiramo, zato se segrejejo, v takem stanju pa jih sekundarno ohladimo z vodo ali zrakom; ko zopet ekspandirajo v posebnih posodah, so hladnejše ali celo mrzle.

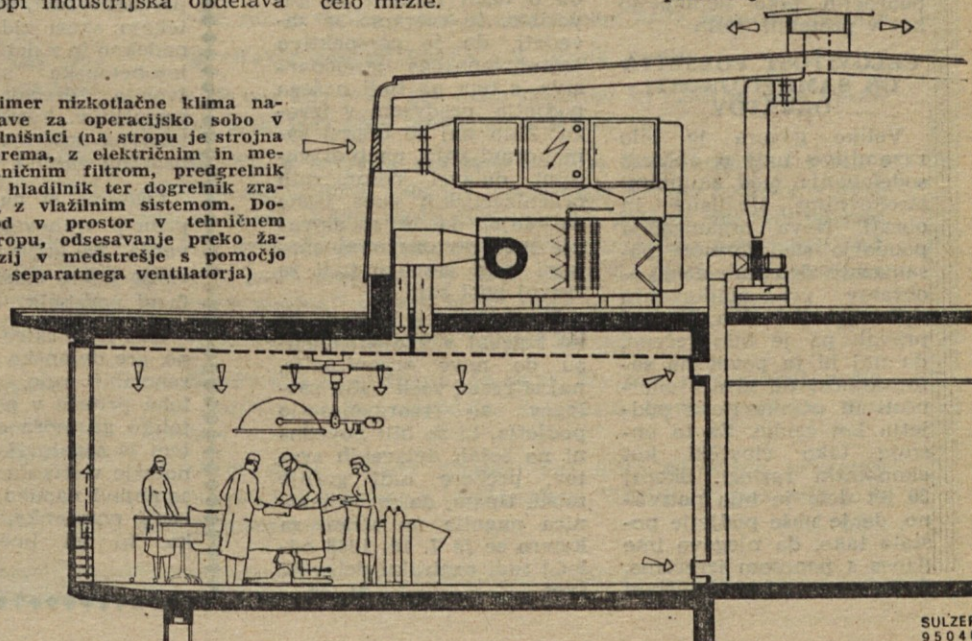
Ti mediji nam služijo za hlajenje poletnega zraka, ki ga vodimo prek hladnih registrov. Znotraj registra poteka hladni medij, zunaj ob lamelah pa se plazi zrak, ki ga hladimo. S hlajenjem zraka se hkrati odvede iz njega odvečna vlaga, zrak pa ob minimalnem segretju dovedemo v prostor suh in pohlajen, ustrezen za ustvaritev ugodne klime (temperatura 26° Celzija, vlaga 50 %).

Letni in zimski postopek za predelavo zraka sta popolnoma avtomatizirana. Seveda govorimo le o prisilni cirkulaciji zraka tako v prostoru kot v strojnih napravah — s pomočjo ventilatorjev. Za klimatizacijo je torej treba sorazmerno precej strojne opreme: ventilatorji, razni izmenjevalci toplote, izvori toplote in izvori hladu. Vse te naprave se v vseh državah, kjer je njihova potrošnja majhna, precej drage — zaradi relativno nizke industrializacije in standarda. Le serijska izdelava in veleodjem jih pocenjuje, npr. v ZDA.

Ze več desetletij se v svetu ukvarja mnogo tehnikov in komercialistov z veliko proizvodnjo teh naprav. Zato je ta proizvodnja doživela velik razmah, saj ste mogli zaslužit, da se proizvaja za bogatejši del človeštva, torej omogoča dober zaslužek. Tehnično je napredovala in doživlja nenehen razvoj. Zato so se razvili razni sistemi klimatizacije, od katerih posamezni tehnično ali komercialno prednjačijo za določene namene.

● O teh sistemih in o industrijski klimatizaciji pa prihodnjič.

Primer nizkotlačne klima naprave za operacijsko sobo v bolnišnici (na stropu je strojna oprema, z električnim in mehničnim filtrom, predgrelnik in hladilnik ter dogrevalnik zraka z vlažilnim sistemom. Dovod v prostor v tehničnem stropu, odsesavanje preko žaluzij v medstrešje s pomočjo separatnega ventilatorja)

ZDRAVSTVENI PREGLED IZPOSTAVLJENIH DELAVCEV V LIVARNI

Za zdrave delovne pogoje zaposlenih

V času od 15. do 18. oktobra je naša Livarna v Ivančni gorici organizirala v svojih prostorih specialni zdravniški pregled vseh tistih delavcev, ki so zaposleni na težjih oz. zdravju škodljivih delovnih mestih.

Livarna spada po svojem značaju dela med tiste proizvodne obrate, ki imajo v svojem sestavu že po naravi dela določeno število zdravju škodljivih delovnih mest. S sodobno tehnologijo in mehanizacijo želimo doseči, da bi bilo takih delovnih mest vedno manj, vendar ta cilj v celoti ni dosegljiv.

Zdravje pa je za človeka najbolj dragoceno in ustrezni delovni pogoji osnova za varno in zdravo delo. Zato smo že po predpisih dolžni organizirati zdravniške preglede ter stalno preverjati zdravstveno stanje delavcev. V prejšnjih letih smo pošiljali delavce na izpostavljenih delovnih mestih na preglede v Ljubljano,

ker pa je bilo seveda zvezano z izpadom proizvodnje in drugimi stroški.

Ta pregled v letošnjem oktobru pa je opravil obratni zdravnik tovarne Litostroja s svojo ekipo, in sicer v prostorih livarne. Pregledali so 60 delavcev in niso ugotovili nobenih težjih obolenj, niti silikoze, ki je pogost pojav v livarnah, kjer se uporabljajo sintetični peski, katerih osnova je čisti prani kvarc oz. SiO_2 . Zdravstveno stanje delavcev je ugodno, predvsem tudi zaradi tega, ker smo v zadnjih letih z modernizacijo obrata in mehanizacijo nekaterih postopkov močno razbremenili človeka na delovnem mestu in ga zaščitili pred večino zdravju škodljivih vplivov.

Zdravstveno stanje zaposlenih pa bi bilo lahko še boljše, če bi le-ti tudi sami nekoliko več skrbeli za svojo osebno in zdravstveno zaščito.

V. M.

SHEME IN NAČRTI

(Nadaljevanje z 2. strani)
podjetja, da tudi v okviru nove organizacije sodeluje in vodi dela na posameznih področjih tako učinkovito kot v preteklih letih.

CELOVITOST PODJETJA OB SAMOSTOJNOSTI OBRATOV

Veliko govora je bilo razumljivo tudi o oblikah sodelovanja med skupnimi strokovnimi službami in obrati. Nova organizacija poudarja samostojnost posameznih delovnih enot — obratov pri oblikovanju njihovega dohodka. V pravicah pa je bilo rečeno, da naj bi ta povečana samostojnost ne krnila enotnosti in učinkovitosti podjetja kot celote. Za to obstoje tako človeški kot ekonomski razlogi. Skoraj 20 let dela je bilo potrebno, da je naše podjetje postalo tako, da njegovo ime danes s ponosom izrečemo, če se pogovarjamo s člani

drugih delovnih kolektivov. Le veliko podjetje lahko zagotavlja danes uspešen nastop na domačem trgu, da o tujih tržiščih ne govorimo. In moramo se zavedati, da je perspektiva jugoslovanskega gospodarstva, s tem pa tudi našega podjetja, predvsem v izvozu. Zato naj se organi samoupravljanja, pa tudi vodilni delavci posameznih organizacijskih enot jasno zavedajo, da le sodelovanje med posameznimi enotami nudi jamstvo tudi za razvoj enot samih.

Vsak član kolektiva, ki bo kolebal v svojem odnosu do nove organizacije, naj si razen vseh tistih razlogov za reorganizacijo podjetja, ki so bili povedani na sejah delavskih svetov, prebere tudi gornje misli. Upam, da se bo tehtnica nagnila na stran, za katero se je 7. 10. 1968 odločil tudi centralni delavski svet.

M. M.

TOKOVNA ZAŠČITNA STIKALA

Solidna in varna zaščita

Med ukrepi za zaščito pred previsoko napetostjo dotika se vse pogostje uporabljajo tako imenovana tokovna zaščitna ali diferencialna stikala. V tuji literaturi, predvsem v nemški, jih omenjajo kot FI stikala.

V čem je njihova prednost pred drugimi vrstami zaščite?

Prednosti je več; vendar je najpomembnejše dejstvo, da ta vrsta stikal pogosto ozemljen porabnik.

V manjših naseljih, kjer nimamo na razpolago razpostranjenega vodovodnega omrežja, ali pa je to izvedeno s plastičnimi — alkatami cevmi, je praktično zelo težko doseči zadovoljivo nizko prehodno upornost ozemljenja. Tu ničenje ali ozemljitev ne prideta v poštev kot zaščita proti nevarni napetosti dotika. Distributivna podjetja pa predpisujejo uporabo zaščitnih stikal. Kjer so elektroinstalacije enostavne, lahko uporabimo zaščitno napetostno stikalo (ZNS). Ker pa ta stikala pogosto izolirani porabnik, ta zaščita v kompliciranih instalacijah odpove. Neizvedljivo je namreč izolirati porabnike npr. v kotlarni. Električna črpalka je montirana neposredno na toplotne cevi, te pa potekajo skozi zid, tla in podobno in z dotikom železobetonske armature tvorijo precej dobro ozemljitev. Zato so tudi tokovna zaščitna stikala uspešna zaščita.

Oglejmo si na kratko princip njihovega delovanja. Za lažje razumevanje bomo opisali enofazni porabnik.

Kot je iz skice razvidno, gre dejansko za diferencialni rele. Kolikor toka priteče v porabnik, toliko ga mora odteči, s tem je zagotovljeno ravnotežje v stikalu. Brž ko se pojavi napaka na izolaciji porabnika, del toka, ki ga imenujemo

»tok napake«, odteče preko ozemljenja v zemljo, torej se ne vrača skozi stikalo. Vstopni in izstopni tok nista več enaka, ravnotežje v stikalu se je porušilo in stikalo odklopi. Tako v enofaznem sistemu.

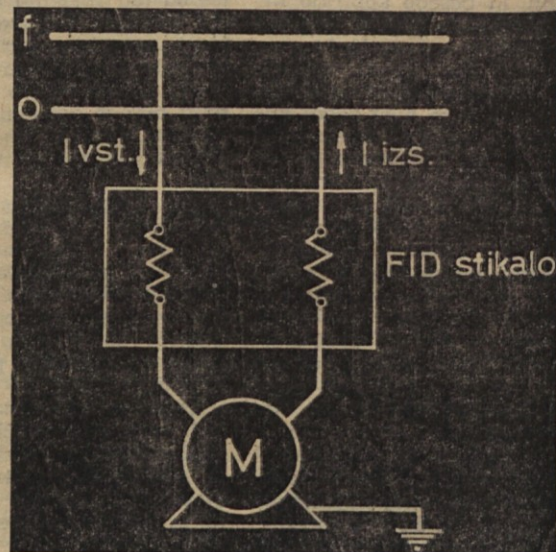
V trofaznem sistemu pa je, kot vemo, trenutna vsota tokov vseh faz enaka nič pri simetrični porabi. Pri asimetrični porabi pa tok razlike simetrije teče v nevtralnem vodniku. Zato moramo paziti, da treko stikala vodimo tudi ne-

je največkrat nižja od 220 KOhm. Če stikalo »nagaja«, moramo pač preveriti izolacijo posameznih tokokrogov in seveda tudi porabnikov.

Stikala se izdelujejo po nazivnih tokih v treh velikostih: 25, 40 in 63 A. Tovarna Iskra jih že izdeluje in sicer pod oznako FID-stikala.

Po velikosti toka napake (diferencialnega toka) pa se izdelujejo z 0,3; 0,5; 1 in 1,5 A.

Pri izbiri stikala po toku napake moramo biti

neutrlni vodnik, kajti edino tako zagotovimo ravnotežje tokov v stikalu.

Pri montaži stikal pa moramo posvetiti posebno pozornost nevtralnemu vodniku, ali kot ga domače imenujemo — ničli. Ta namreč za stikalom ne sme imeti nikjer stika z ozemljilom. Praksa je pokazala, da tam, kjer je v instalacijah upornost ničle napram ozemljilu manjša od 220 KOhm, stikala ne moremo vključiti. Zato moramo posebno skrbno izvesti spoje in prehode vodnikov v svetilkah. Tudi fluorescentne svetilke, montirane na železnih konstrukcijah ali kje drugje z dobro ozemljitvijo, nam čisto delajo težave. Izolacijska trdnost omenjenih svetilk

previdni. Praksa je pokazala, da s stikali razreda 0,3 A ne moremo ščititi več kot 4 do 5 tokokrogov. Upornosti ničlovodov napram ozemljilu se namreč seštevajo po enačbi paralelnih uporov in skupni upor znese manj, kot pa je potrebno za normalno obratovanje stikala. Pri daljših vodih pa nam tudi kapacitivnost kabla rada »pogaja«.

M. T.

INTERVJU Z ŽIVKOM ZIMPLON

GIBČNIM POSLOVNIM MOŽEM

»Tovariš Zimpel,« sem ga prijazno — neolikano ogovoril v začetku meseca, ko sem upal, da bo zaradi denarja, ki ga je prejel za svoj trud v prejšnjem obračunskem obdobju, vesel, »koliko znaša vaš povprečni mesečni zaslužek?«

Zamomljal mi je neko številko nad 3000 novih dinarjev, nato pa urno dodal:

● »Veste, saj ni vse v rednem delovnem času, kakšna urica dopoldne, kakšna popoldne, pa se nabere ta drobiž!«

»Torej porabite tudi svoj dopust za pridobitev dodatnega zaslužka. Saj sem vas prav razumel, da delate tudi popoldne?«

● »Človek božji, ali ste padli z lune. Dopust da bi trošil za delo?! To mi pa res ne bi bilo podobno! Saj vendar šušmarim, izdelujem, zastopam, svetujem! In če ste pametni, vendar veste, da se to lahko dela tudi dopoldne!«

»Tovariš Zimpel, kakšno stališče pa zavzimate glede honorarnega dela?«

● »Odkrito vam povem, tovariš, to je svinjarija! Prepovedati jim je treba, hudičem, strogo prepovedati! Pošten človek danes niti pri honorarnem delu ni več sam. Zraven rinejo razni nebodigatreba. In to ne samo v šušmarjenju, povsod jih mrgoli, hijen!«

»Katera honorarna dejavnost pa trenutno najboljše nese?«

● Ee, golobček, bi se radi tudi vi prisilili zraven? Nisem nor, da bi si sam ustvaril konkurenco! Kaj pa ste sploh po poklicu?«

»Trenutno opravljam novinarski posel!«

● »Poslušajte, ali se vam to splača? Med nami velja, da so ljudje vašega poklica drobnjakarski honorarniki. Vaše, novinarske metode za honorarni zaslužek so slabe, konservativne in, kar je glavno, slabo rentabilne. Življenje danes zahteva modernega, sodobnega, gibčnega honorarca, ne pa take mevže, kot ste vi. Še danes bi se vozil s fičkom, če bi se spuščal v tako drobnjakarstvo!«

»Omenili ste gibčnost! Kaj razumete pod tem pojmom?«

● »Ja, no, človek mora biti geografsko in časovno zelo gibek, če hoče zaslužiti. V osmih urah je treba opraviti čimveč poslov na več krajih!«

»In kako dosegate to gibkost?«

● »Avtomobilska industrija skrbi za to, tovariš! V istem dnevu lahko delaš v Ljubljani, svetuješ v Mariboru in šušmariš v Novem mestu!«

»Pa zdravje ob vsem tem? Ali ni tak napor le nekoliko škodljiv?«

● »Ste pa res naivni! Zakaj pa imamo socialno! Če naj vam zaupam, mi lahko verjamete, da so tudi zdravniki krvavi pod kožo. Teden ali dva bolniške, pa vam bo zavidal vsak honorarec!«

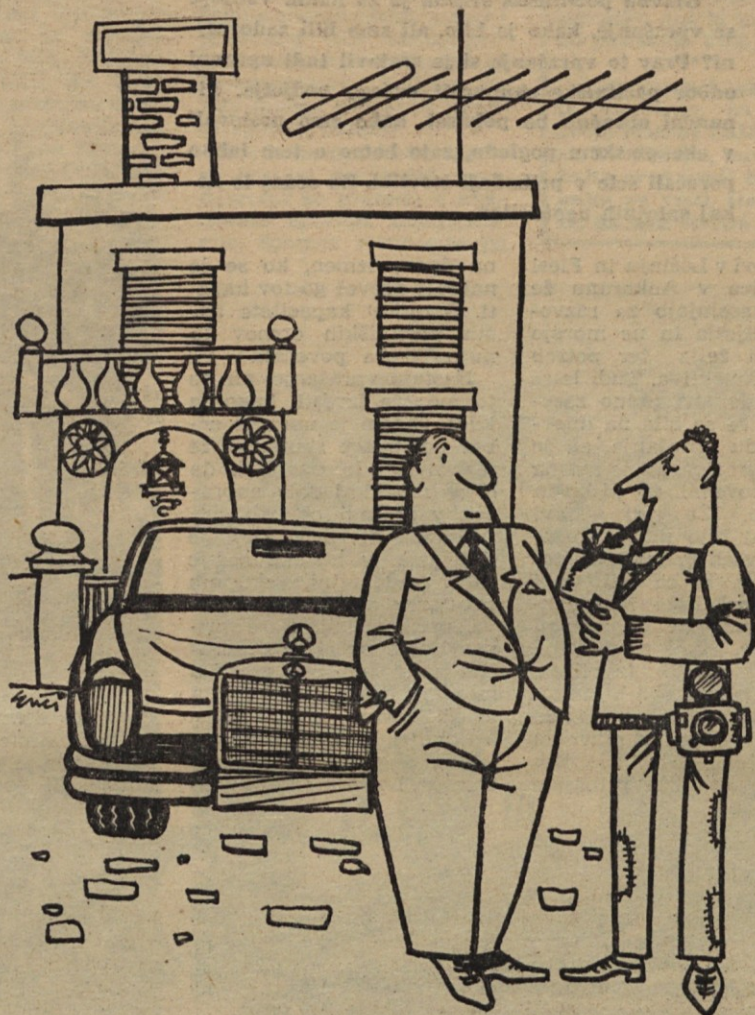
»Ali se vam zdi prav, da toliko zaslužite v primerjavi z drugimi, ki tudi delajo osem ur na dan, pa zaslužijo trikrat manj, kot vi?«

● »Zakaj bi bilo to narobe? Oni vendar pišejo samo 8 ur, jaz jih pišem povprečno 16, poleg tega pa še sobote in nedelje. Vsakomur po njegovih sposobnostih in delu! Priznati pa morate, da sem sposoben in da je količina mojega dela ustrezno dokumentirana.«

»Kaj pa okolica? Kako ljudje komentirajo vaše dohodke?«

● »To je ravno tisto, kar me moti! Ljudje so mi nevoščljivi, očitajo mi grabežljivost, mečejo polena pod noge, skratka človek bi kar odnehal, če ne bi bil socialno ogrožen!«

»Torej so drugi v vašem podjetju socialno ogroženi?«

● »No, to ravno ne, saj imajo ljudje različne potrebe. Jaz rabim že zato nekaj več kot drugi, ker sem reprezentant!«

»V kateri zvrsti pa, če smem vprašati?«

● »Novinar ste, pa tako nevedni! Reprezentant delovnega, naprednega, gibčnega krila našega kolektiva sem!«

»Pa vas je veliko v tem avantgardnem krilu, tovariš Zimpel?«

● »Kakor nanese! Včasih več, včasih manj!«

»Ali vas kdo ovira pri vaših naporih? In kako se vaše avantgardno krilo bori proti omejevanju dejavnosti?«

● »No, v podjetju nas sicer skušajo zlepa pripeljati v tok z ostalimi zaposlenimi, toda pri tem nimajo nobene podpore v institucijah zunaaj. Dokler ne bo izšel ustrezen predpis, nas tudi mnenje, da bi z zmanjšanjem naše gibčnosti lahko veliko pripomogli podjetju, ne gane. Sicer pa, saj nismo edini! Le oglejte si konkurenco iz drugih podjetij! Človek se jih mora otepati ko muh!«

»Hvala lepa za intervju, tovariš Zimpel.«

● »Prosim lepo! Upam, da se to, kar sem vam zaupal, v mojem podjetju ne bo razvedelo. Saj veste, ljudje, govorice, davkarija!«

»Brez skrbi, tovariš Zimpel! Saj niste edinstven primerek. Gibčni ste, kot verice v ljubljanskem Tivoliju, ampak njih je le precej manj kot vas!«

M. M.

NEKAJ MISLI OB KONCU POČITNIŠKE SEZONE

Nujno povečanje zmogljivosti: novi počitniški dom na Pohorju

Glavna počitniška sezona je za nami. Vsiljuje se vprašanje, kako je bilo, ali smo bili zadovoljni? Prav to vprašanje si je zastavil tudi upravni odbor počitniške skupnosti našega podjetja. Finančni obračun bo pokazal, kako smo poslovali v ekonomskem pogledu, zato bomo o tem lahko poročali šele v prihodnji številki. Za sedaj le nekaj splošnih ugotovitev.

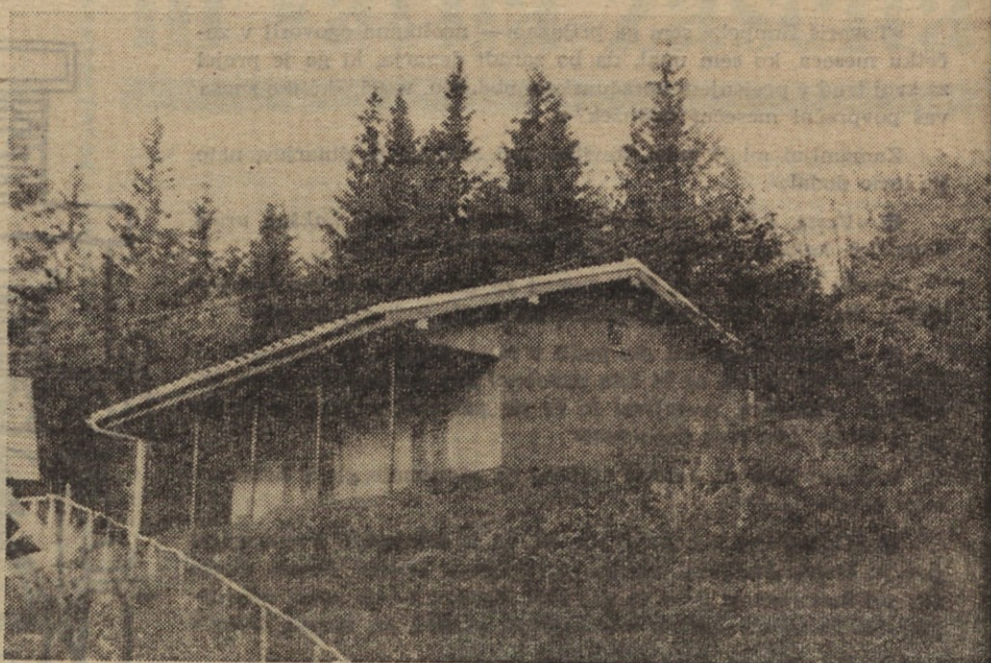
Domovi v Lošnju in Fiesi ter hišica v Ankaranu že dolgo zaostajajo za razvojem podjetja in ne morejo zadostiti želja ter potreb članov kolektiva. Tudi letos so bili domovi polno zasedeni in še so bila na dnevnem redu vprašanja, ali je še kak prostor, ali je morda kdo odpovedal, ali še bo in podobno. Že pri sestavi plana ni bilo mogoče upoštevati vseh prijav. Na mesto tistih, ki so bili sredi sezone prisiljeni iz objektivnih razlogov odpovedati letovanje, so nemudoma vskočili drugi. Iz knjig vtisov in iz osebnih razgovorov lahko ugotovimo, da so bili gostje v glavnem zadovoljni. Do manjših nesporazumov je prihajalo

na dneve izmen, ko se je nabralo preveč gostov hkrati. Skratka: kapacitete naših počitniških domov je nujno treba povečati.

Nastaja vprašanje, ali bo to mogoče izvesti, kako in kdaj. O tem je upravni odbor počitniške skupnosti že razpravljal in ugotovil, da bi se marsikaj dalo napraviti v realnih okvirih.

Stavba doma v Fiesi je dotrajala, v hišicah gostje niso zadovoljni, skupnih prostorov za primer slabega vremena ni. Zato pripravljamo načrt in predračun stroškov za gradnjo novega doma z večjimi zmogljivostmi.

Čez tri leta poteče najemna pogodba za spodnji dom v Lošnju, kapacitete

Novi dom na Pohorju

gornjega doma pa so mnogo premajhne in še večje adaptacije je potreben. Komisija, ki jo je imenoval

upravni odbor, predlaga, da bi najemno pogodbo za spodnji dom podaljšali za nadaljnjih pet let in hkrati

adaptirali zgornji dom, še bolje pa bi ga bilo povečati. Nasprotno pa druge razpoložljive stavbe v Lošnju ekonomsko ne upravičujejo nakupa.

Tudi koči na Veliki planini bo na zahtevo inspekcijskih služb treba preurediti — gre predvsem za prezidavo dimnikov in ureditev drugih zavarovanj pred požarom.

Prvi večji korak v smeri povečanja kapacitet počitniških domov podjetja je napravil naš mariborski obrat. Uresničili so dolgoletno željo članov svojega občinskega kolektiva in kupili počitniški dom na Pohorju, deloma s lastnimi sredstvi, deloma s sredstvi iz centralnih skladov podjetja. Leži 1200 m visoko na zelo lepem mestu — na jasi tik ob gozdu. Od Maribora je oddaljen približno 25 km po lepi cesti, ki pripelje fik do stavbe, možen pa je tudi dostop z vrha vzpenjače, kar terja le pol ure pešarjenja.

Dom je ustrezno opremljen: ima električno in vodovodno napeljavo, kuhinjo, kopalnico, jedilni kotiček in tri sobe s skupno osmimi posteljami. Pred njim je terasa, ki jo bodo obdali s steklom.

Tako je počitniška skupnost podjetja pridobila nov počitniški dom, upravljanje pa je prepustila mariborskemu obratu glede na lažjo dosegljivost in vanj vložena finančna sredstva.

T. P.

Motiv iz letošnje poletne Fiese

USPELE ŠPORTNE IGRE GRADBINECV V NOVI GORICI

Na svidenje v Mariboru

To so bile ob slovesu zadnje besede sodelujočih ob letošnjih športnih igrah gradbincev v Novi Gorici, ki so bile že 18. po vrsti in na katerih je sodelovalo 33 gradbenih podjetij iz vse Slovenije s 1200 športniki.

Naš kolektiv je letos zastopalo 6 ekip in smo se v tem pogledu od vseh najboljše odrezali. V skupni konkurenci pa so naši predstavniki zasedli osmo mesto.

Posamezne naše ekipe so se uvrstile na naslednja mesta:

- namizni tenis na 3.
- mali nogomet na 4.
- šah na 6.
- kegljanje žensk na 6.
- kegljanje moških na 9.

Se bolje so se plasirali

posamezniki, med katerimi je Jože Golob zmagal v namiznem tenisu, Franc Vidrajz pa je bil drugi v kegljanju in je s tem premagal več znanih slovenskih kegljaških asov.

Tako je treba ekipi kot celoti čestitati, vendar le glede športnih dosežkov. Grajati pa je treba nedisciplino nekaterih posameznikov, zlasti v kegljaški ekipi. Treba bo razmisliti, ali imajo ti v prihodnje še mesto v naši ekipi na takih tekmovanjih.

V celotni konkurenci je zmagal GRADIS iz Ljubljane, lanski zmagovalec — celjski INGRAD, pa je bil drugi, čeprav je dosegel enako število točk. Splošno mnenje je bilo, da letos tekmovanje v namiznem tenisu zaradi nepravilnega žreba ni bilo čisto regularno, kar pa je GRADISU navrglo zmago v panogi in tudi v skupni konkurenci.

USPELA ŠPORTNA MANIFESTACIJA

V času, ko je Nova Gorica sprejela v goste 1200 najboljših športnikov — gradbincev, smo se ponovno prepričali, da skrb za rekreacijo zaposlenih ni

zadnja skrb samoupravnih organov v naših delovnih organizacijah. To kaže ne le število nastopajočih, temveč predvsem tudi velika prizadevnost organizatorjev in posameznikov, končno pa tudi mnogi, skoraj že izredni športni dosežki.

Nekdanje sindikalne športne igre oz. sindikalni shodi delavcev so prerasli v kvalitetno športno manifestacijo, športna rekreacija pa

Domač drobiž

S temi tujkami je res križ... marsikdo že zamenjuje stimulacijo s — simulacijo in reorganizacijo z — dezorganizacijo.

***

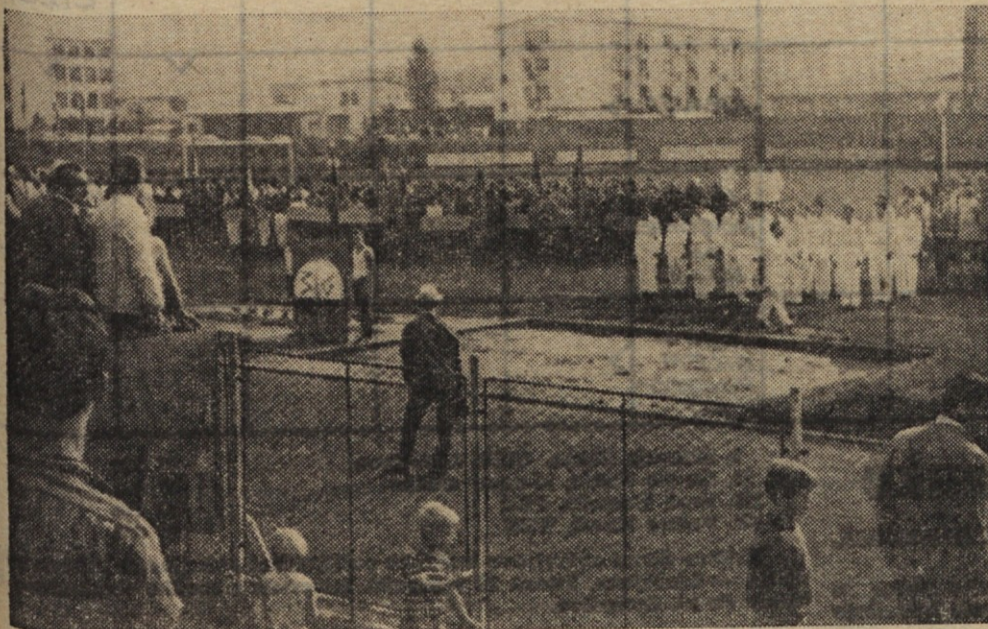
NEKATERE službe bodo poslovale pospešeno, ko bomo izdelovali novi Poslovnik. Po novem Poslovniku naj bi pospešeno poslovale VSE službe.

***

Sekretar nekega obrata namerava na vrata svoje pisarne nabiti opozorilo: Prosim, mirno čakajte pred vrati in vstopajte po vrsti. Dovolj je že, da sem živčen jaz!

Naša ekipa se pripravlja na pohod po goriških ulicah na SIG 68

Pogled na udeležence svečane otvoritve iger gradbincev v Novi Gorici

Naš zastopnik v kegljanju posameznikov tovariš Vidrajz na odru za zmagovalce. Osvojil je 2. mesto in prejel srebrno kolajno

je v številnih gradbenih podjetjih postala že vsakdanja navada.

VAŽNO JE SODELOVATI!

Kljub odlični organizaciji pa smo si v Novi Gorici ponovno zastavili vprašanje, ali ne bi kazalo tekmovanja poenostaviti. Organizacija tako množičnih športnih iger zahteva namreč izredne napore in velike materialne stroške organizatorjev.

Kljub temu pa je bilo na podlagi enotnega splošnega mnenja soglasno sklenjeno,

da bomo gradbinci tudi v bodoče nadaljevali s športnimi igrami v nespremenjenem obsegu. To predvsem zato, ker gre za največjo športno manifestacijo gradbincev v Jugoslaviji, tekmovanja pomenijo za delavce veliko spodbudo pri rekreaciji in bi bilo zares škoda, če bi se udeleževala iger le peščica najboljših. Na tako popačenih igrah bi šlo predvsem za rezultate, ne pa za množičnost po znani olimpijski misli: važno je sodelovati!

M. D.

IMP Glasnik izdaja delovna skupnost IMP — Industrijskega montažnega podjetja, Ljubljana. Izhaja na 2 meseca v 2500 izvodi. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Titova 37. Ureja uredniški odbor. Glavni urednik Edvin Stepančič, odgovorni urednik Aleksander Perdan. Tisk in klišaji: Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani

